Государственная библиотека СССР им. В. И. Ленина

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІКХЕТА!

СЕРДАЛО свет

АРАДУВЛ 1923-ча шера денз

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай областнойн Грозненски городскойн комитетий а Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета а орган
Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

№ 61 (2582) | КІиранди, 30 июль, 1961 шу. | Мах 2 кеп.

Тахан кепа тох Советски Союза Коммунистически парте Программа проект.

Программа проект массава а раьза волаш могаяь я КПСС ЦК июньски Пленумо. Пленумо баьча соцамга хьежжа Программа проект берригача коммунисташка, СССР берригача къахьегамхошка шерра ювцийта арайоаккх. Ювцаш хинна итогаш Программа проектага тІеххьара хьожача хана теркалъергья.

Парте керда Программа Советски Союза Коммунистически парте XXII-ча съездага ювцийта а чІоагІъяйта а оттаю.

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ

ПРОЕКТ

Советски Союза Коммунистически парте ПРОГРАММА

ДІадовзийтар

Сийлахь-йоккача Октябрьски социалистически революце адамий историе чухь хьайийлар керда зама — капитализм йохарен коммунизм чІоагІъяларен зама. Социализм котъяьннай Советий мехка, халкъа демократе мехкашка йоккхий котаЛонаш яьхай, бІаь миллионаш болча наьха практически гІулакх а хинна, берригача дунен тІарча болхлой класса болама байракх а хинна дІаэттай.

БІаь шу хьалха «Коммунистически парте манифеста» тІа пролетариата сийлахь-боккхача хьехархоша Карл Марксен Фридрих Энгельсен яздаьд: **«Призран лел Европе—коммунизма призран»**,—яхаш. Берригача мехкашкарча пролетареша къонахчал долаш щоаш хХо ца беш ноаттабеча къовсамо адамаш коммунизмана гарга эзад. Коммунизма сийлахь-йоккха идеалаца дог гІоздаькхха хьалхагІа оттаран бІаьши, тІаккха эзараш миллионаш бола нах къьна дуне дохаде болабелар. Парижски Коммуна, Сийлахь-йоккха Октябрьски революци, Китае а Европан Азен дуккхача мехкашка а хинна социалистически революцеш—уж я коммунизм котъяккха дунен халкъий болхлой классо турпала тІемаш деш яьха жертера исторически коталонаш. **Цхьан хана алхха призран мара ца хийтта коммунизм вай ханара эггара а бокхагІа бола нах а хинна, дунен тІа Іалаьмате йоккхача моттигашка хьаеш йола общество а хинна дІаотталехьа** халкъа ираз бахьан къовсам лоаттабьрий щІий Іодахийта боккха никъ, сийлен коталонийн ханна эшареи никъ баьб.

XX-тІа бІаьшере йолалуш революционни болама центр Россе ена ахьчаь. Дуккха болча наха лоаттабеча къовсама революционни традицех пайда а эцаш, Владимир Ильич Ленин керте латтача большевикий парте хьалхе а лелаеш, Россе турпала болхлой класс дунен халкъий революционни болама авангард а хинна дІаэттар. Октябрьски революци хьаллацар, цун баьчча, историе чухь эггара хьалхара болхлойн ахархойн паччахьалкхе вІашагІъеллар, цунна хьалхе лелаер хинна дІаэттар Коммунистически парти. Ший щІи даим яхаш хургйолча Ленина сийрдача гене адамашта коммунизмага бода никъ сийрдабоах.

Политически къовсама арена тІа яьннай, коммунистий ленински парте дунен тІа лаккха хьалъяйийр революционни марксизма байраках. Общество революционни хьисане эргаяккхара низ бола идейни герз а хинна дІаэттар марксизм-ленинизм. Маркса—Энгельса—Ленина хьехамца хьалхе а лелаеш, исторически дегІаяра хІара этапе парте кхоачащдир ший программаш тІа Іилмо маяххара утттадаь декхараш.

1903 шера II-ча съезде **хьалхара программа** тІаэцаш, большевистски парте Россе болхлой класс, берригача къахьегамхой тІахьийхар паччахьа самодержави дІаяккхара, тІаккха буржуазни строй дІаяккхара, пролетариата диктатура оттаяра тІехьа къовсам лоаттабе. 1917 шера февраль бетта тІеракессар паччахьа режим. 1917 шера октябрь бетта цІаккха ткхы юхахургйоацаш дІаяькхар халкъа гоама хинна капиталистически строй. **Адамий историе чухь эггара хьалха хьахилар социализма мохк. Хьаде доладир нерда дуне.**

Парте хьалхара программа кхоачашйир.

1919 шера VIII съезде **шоллагІа программа** тІаэцаш, социалистически общество хьалъяра декхар оттадир парте. Бинза бола никъ беш, халонаш эшаеш, эшащдар ловш, Коммунистически парте хьалхе а лелаеш, советски халкъо кхоачашйир Ленина оттаяь социализм хьалъяра план. **Советски Союзе йизза а хоадамболлаш а котъяьннай социализм.**

Парте шоллагІа программа а кхоачашъяьй.

Советски халкъо дьаьча историе чухь эггара а денал долашагІа долча революционни гІулакхо хьалгІоэттадир берригача мехкашкареи континенташкареи халкъаш, цар дог ура а оттадир. Дунен тІа чакхдоалаш латт из щІендеш дола дуІа, адамий бІаьсти йоалаш хилар хьа а хайташ. **Европан Азен мехкашка социалистически революцеш хиларо хьахилийтар дунен социалистически система.** Къам-мукъадаккхара революцей низ болча таьлгІено нув хьеккха щІенийй дІайоаккх империализма колониальни система.

Адамех кхоалагІа долча дьакъо Вилман коммунизма байракка кІал керда вахар хьалу. Капитализма низ-Іоткъама кІалхара мукъаяьннача хьалхарча болхлой класса отрядаша классах болча щоай вежарий отрядашта котало йоаккхьлча эттача доаккх. Социализма дуне шерлу, капитализма дуне тотлу. Социализм массанахьа а капиталимма метта дІаотта езаш я. Из общество дегІаяра объективни закон да. Империализмата низ бац из кортамукъал луш йола, эшалургйоаца процесс кохатоха.

Ший кертера чулоацам капитализмагара социализмага валар бола хІанзара, зама вІаши дуьхьал йолча общественни шин система къовсама зама я, социалистически къам-мукъадаккхареи революцей зама я, империализм йохара, колониальни система дІаяккхара зама я, тІа-тІа а дуккагІа дола халкъаш социализма яовкъа довлара, берригача дунен масштабе социализми коммунизми котъялара зама я. ХІанзарча заманна эокъаметте латт дунен халкъий болхлой класси цо кхелла кертердар — социализма системеи.

Шерра коммунизм хьалъе йолаеннай Советски Союз. Коммунизм эггара хьалхагІа хьалъе сий ахьчаь советски халкъара.

ХІанз Советски Союза Коммунистически парте (КПСС) тІаэцаш кхоалагІа Программа—коммунистически общество хьалъяра программа. Кердача программо марксистски-ленински теори творчески юкъейоалаяра ларда тІа социализм хьалъяра практикана тохкаш вІашагІтох, берригача дунен тІарча революционни болама опыта лоархІам бу, парте коллективни уйлано маяххара коммунизм хьалъяра жертера декхараш жертера этапашн къестаю.

Парте де лерхІа кертердар да «ХІаранегара — хьинарга хьежжа, хІаранена—эшарга хьежжа» яха дешаш ший байракка тІа яздаь йола коммунистически общество хьалъяр. «Берригача сера духьа, сата долча берката», яха парте лозунг дизза кхоачашхургда.

Пролетарски интернационализмана тешшаме йола Советски Союза Коммунистически парти даим тІехьа латт «Масса а мехкашкара пролетареш, вІашагІкхета!» яхача денал долча тІахьехама. СССР-е коммунизм хьалъяр берригача дунен социалистически система хьалташа, дунен халкъийн берригача адамийн хьалташта маяххара дола сийлахь-доккха интернационални декхар лерхІ парте.

Коммунизмо кхоачашду берригача нах социальни нийсхо ца хиларах, низ-Іоткъам барен эксплуатацен берригача формех, тІема унзарча Іазапех мукъабахара исторически декхар, ужх лаьтта берригача халкъашта Машар, Къахьегам, ПаргІато, Нийсхо, Ираз Іалаш а ду.

Дакъа цхьоалагІа

КАПИТАЛИЗМАГАРА КОММУНИЗМАГА ДАЛАР—АДАМАШ ДЕГІААХАРА НИКЪ БА

I. Капитализмагара социализмага далар историческн хиланза даргдоацаш да

Октябрьски революце дІаболабаь берригача дунен историе лоархІамера адамаш капитализмагара социализмага далара лостам, — общество дегІаахарах закона боараме хьахиннар дар. Марксизмо-ленинизмо гучадаьхад общество дегІаахара объективни законаш, хьахьекхай капитализмах йоалха вІашидухьаленаш, уж революцен ларда тІа лелханза ярг ца хилар, общество цун лакхехьарча лагІага — коммунизмага яланза Іерг ца хилар.

Капитализм тІеххьара эксплуататорий строй я. Іалаьмате чІоагІа производительни низаш дегІадоалаьчул тІехьаІа цунах общественн прогресса новкъа латта, сов йоккха духьале хилар. Нагахь санна XX бІаьшерено — Іалаьмате чІоагІа производительни низаш дегІадаккареи Іилма дегІаахареи бІаьшерено — бІаьш миллионаш болча наьха къел хІанз а дІаяькхаеце, Лаьттан тІарча берригача адамашта вахарен духовнин тороний беркат денадеце, тІаккха цунна бехке алхка цхьа капитализм я. Производительни низаштеи производственн отношенештеи юкъерча чІоагІлуш боагІача къовсамо шиш болаш декхар оттаду адамашта хьалхашка — бохкабенна капиталистически гом бохабе, саго хьаккхелла низ бола производительни низаш оалара даха, ерригача общественна долча диканна царех пайда эца.

Цу е вокх мехка капитализм хьахиларе дегІаахареи эргалонаш мичча тайпара яле а, массанахьа а, хьалха дІаяхача хана а хІанз а, цу строян юкъара белгалонаш а закона боарамаш а да.

Дунен капитализми болхлой класса революционни къовсами дегІабаро дизза бакъдир, капитализмаи цун лакхерча стадена — империализмаи яь, парте хьалхарчеи шоллагІчеи программаш тІара, марксистско-ленински анализ нийса хилар. Цу анализа жертера положенеш лохехьа белгалъяь я ужх Программа тІа.

Капитализм йолча хана керттереи хоадамбеши йола производствен таронаш лоархІамга диллача вІамигача капиталистий класса доалахьа я, хІаьта бахача нахах дуккха а дуккагІбараш производствен таронаш йоаца, из бахьан долаш щоай балха низ бохканза ца боалаши щоай къахьегамца общества оалал деча классий пайдаш а рузкъаш а хьаде дезаши бола пролетареши ахпролетареши боллашехь. Буржуазен паччахьалкхе, форма моллагІа яле а, капитало къахьегама оалал деш дола герз да.

Йоккха капиталистически производство — рузкъа Іоадара хьамара, прибавочни стоимость шийна йитара хьамара производство — дегІаахаро щоай лоІамеча жагий производителаш юкъера аракховсарга, уж къизагІча тайпара капиталах тийша хиларга вуг. Капитализмо боккхача боараме боацабу кхалнаьхеи берийн къахьегам. Из дегІаахара экономически законаша хиланза ца доалаш хьахулийт Іалаьмате доккха бе болх боацарий резерва эскар, из хадданза хьалдуз бахарах бохача а юртара арабоалача а ахархошен городерча жагийча буржуазеси. Хадданза чІоагІлу болхлой класс, берригача къахьегамхой боацабелга, дегІаух общественни нийсхо ца хилар, сомлу хьал даранштеи доацаранштеи юкъера юкъ, дегІаух миллионаш болча нахагара халонаши къели.

Фабрикашкеи заводашкеи миллионаш болхлой гул а беш, къахьегама процесс юкъара а ерзаеш, капитализмо производство общественн оамале ерзаю, хІаьта къахьегамах хьахулар капиталисташа шоашта дут. Из керттера капитализма вІашдухьале — производство общественн оамале хиларахи производствах хьахиннар къьст-къьстача капиталисташа шоашта дуташ хиларахи латта вІашдухьале — белгалйоал производства анархецеи общества маьхах шийна эша хІама эца торо хилар производство шерьярал тІехьадусаш хиларцеи, цо вуг боахам хІалак беш юкъ-юкъе ахулача экономикан кризисашка. Кризисашеи промышленность дегІа ца уханш сецаш йолча ханашеи шоай арГІанна, ткхы а дуккагІа бахарах бохабу кагий производителаш, ткхы а дуккагІа хулийт маьхах оттабаь къахьегам капиталах тийша хилар, цар ткхы а сихагІа кхоачаву болхлой классагара хьал относительно, хІаьта цкъаза абсолютно а талхарга.

Буржуазен обществах йоахкаш йола вІашдухьаленаш дегІаахарга хьежжаь, ишта дегІаух къахьегаши боацабеши бола дуккха а нах капиталистий строяна раьза ца хилар, дегІаух пролетарей духьали уж вІаши кхоталулгеи, ирлу цар эксплуататорашцара къовсам. Цунца цхьана сихагІа хьахул капиталистий производствен отношенешта меттеи коммунистически яраш оттаяра материальни таро, вешта аьлча пролетариата класса болам санхетаме кхайкабер йолча—коммунистически парте кхоачашде дага нхоаба хІама дола социальни революци ялара таро.

Дуне революцеца эргадоаккхилга хьалхатетташ бола керттера низ — болхлой класс, эггара вІашгІехьара революционни класс я. Классий тІемай леламе из вІашгІехьа йоал, цо йохк ший профцхьоагІоваш, ший политически партеш, цо лелабу капитализмана духьалара экономически, политически, теоретически къовсам. Къьна обществе революцеи хьисане эргаяккхареи керда строй хьахолларен хьакъехьара ший исторически мисси кхоачаш еш, болхлой классо ший класса хьашташ кхайкадарал совгІ, берригача къахьегамхой хьашташ а кхайкаду. Цунах, хила доагІлача бесса, капитализманна духьал къовсам лоаттабеча берригача низий гегемон хул.

Социалистически революци котъяларан социализм хьалъярах хиланза даргдоацаш хьалаш да пролетариата диктатурен марксистско-ленински парте хьалхлен.

Капитала концентрацени централизацеи процессо, партІатера конкуренци хІалак йийя дІа а йоаккхаш, XX бІаьшере йолалуш хьахилийтар низ бола капиталистически монополистически цхьоагІоваш — берригача экономикан вахаре хоадам беча лоархІаме йола синдикаташ, картелаш, тресташ; банкай капитал промышленничох дІахетар, капитала Іалаьмате йоккха концентраци хилар а низ болаш дукха ткыча мехкашка дІакхахьар я. Капиталистически державай бІарчча группаш чу а лувцаш, дІаьхегІа долча мехкашка хьалхе дийкъа хинна дуне экономически юха декъа йолаелар тресташ. Капитализм ший тІехьарча стаде чу — монополистически капитализма стаде чу, империализма чу яьлар.

ДуккагІа е кІезигагІа тайжаь капитализм ерригача лаьттан шара тІа ГІолла дІаяржаш хиннача юкъа меттеи скачкообразнен катастрофически degІаахара юкъ эттар цо хьалха цІаккха а ца хиннача тайпара degІа а йоалайир, ир а йир капитализма ерригА вІашцуьхьаленаш — экономически, политически, классий, къамий яраш. ЩІаккха ца хиннача тайпара ирбелар сбыта рынкашта тІехьара, капитал дІаяхийта йиш йолча моттигашта тІехьара; бедалашта тІехьара, болхлой низа тІехьара, дуненна оалал дара тІехьара империалистически державай къовсам. Берригача дунен тІа империализмо ше оалал лоаттадьча замалахь цу къовсамо кхоачаванза ца Іеш мехкаш хІалаккеча тІемашка кхоачавора.

Империализм — йоккхалуш ешш латта капитализм, социалистически революци хила еза ха я. **Дунен капиталистически система ерригача а пролетариата социальни революци ялларга кхьаьчай.**

Дунен капитализм чІоагІа degІаяро а; партІатерча конкуренцена меттел паччахьалкхен-монополистически капитализм отторо а; банкаша, хІаьта царна нийсса капиталистически цхьоагІонаши производства процессанен продукташ дІа-оха екъарнеи общественни регулировани ярна аппарат кийчъяро а; капиталистий монополеи degІаахарца дувзаденна маьхий лакхал degІадарои синдикаташа болхлой класса Іоткъам лоаттабелга degІаахарои, из империалистически паччахьалкхено лоалла оттаяро, пролетариата экономически политически къовсам Іалаьмате хала хиларо а; империалистически тІемо хьахулийтаеш йолча къизалаша, яьеаша, боазам бохабаро,—**цу дерригане а хиланза даргдоацача даьнкхад капитализм хІалак хулген общества боахам лакхехьарча тайпага балгеи.**

Революцен ларда тІа империализм йохилга цхьан ханна дерригача дунен тІа хилад. Империализм йолаш экономически политически хьакъехьа капиталистий мехкаш цхьан боараме degІа ца ахарах тайп-тайпарча мехкашка тайп-тайпарча ханашка хул революцеш. В. И. Ленина историен керда ча хьалашка degІайоалайир социалистически революце теори, цо вІашагІбеллар юхьанца цхьан, къьстта хьанийача, капиталистий мехка социализм котъяла торо хиларах бола хьехам.

Империалистически система эггара мелагІа бола гІози цун ерригача вІащдухьалений шод боалла моттиги яр Россия. Щунца цхьана цига дар социализм котъяларна хиланза даргдоацца хьалаш. Россе болхлой класс белгалъяьнна яр дунен тІа эггара чІоагІагІа революцен уйлан тІа латтарца, цун йоккха барт-цхьоагІо а классаш цхьаьчана опыт а яр. Цунна керте латтар хьалха латтача революцен теореца кийчъенна а классий тІемашка чІоагІъенна йола а марксистско-ленински парти.

Большевикий парте революцен цхьа тоатол даь вІашагІтехар социализманна тІехьа болхлой классо лелабу къовсам, машара тІехьара халкъа юкъара болам, лаьттана тІехьара ахархой къовсам, Россиерча тоІадаь доахкача халкъий кортамукъаленна тІехьара къовсам, хІаьта уж низаш капитализм дІаяккхара тІа а дерзадир.

II. Октябрьски революцеи СССР-е социализм котъяларен дерригача дунен-исторически лоархІам

Россе — дунен боккхагІа болча цхьан мехка империализма фронт йоха а яь, Сийлахь-боккхача Октябро пролетариата диктатура чІоагІйир, хьахкеллар кердача тайпара паччахьалкхе — Советски паччахьалкхе, кердача тайпара йола демократи — къахьегамхошта йола демократи.

Революцех хьахиннача болхлойн ахархойн Іаьдало Россия хьаьяькхар щІий Іоухийтача империалистий тІема юкъера, шоаш лелаяьча халкъана дуьхьаларча политикаца эксплуататорски классаша тІакхоачадьча къам хІалак хулаш лаьттача хьалера хьабаьккхар мохк. Россиера халкъаш ткыча мехкашкарча капитало лоала оттадечара кІалхардаьхар.

Эксплуатацени социально нийсхо ца хиларен строй лаьтта йола экономика база хоадайир Октябрьски революце. Советски Іаьдало национализаци йир промышленности, машиннаькъашта, банкашта, лаьттанна. Цо дІадаькхар помещикаша лаьтташта доал делга, лаьттан хьакъехьа бІаьшерашка ахархошта дагадаьхьар кхоачаш а дир.

Октябрьски революце тийдар къамий Іоткъама кІанараш, шоаш дІакъастарга кхаччалца йола къамий самоопределене бокъо дІа а кхайкайир, Іалаш а йир. Революце кхера кхерий тІа алийтаназар эксплуататорий сословни а класса а привилегеех. Историе чу эггара хьалха цо «ноалара ньккхар кхалсаг», цунна маІача сага нийсса бокъонаш а елар.

Россиерча социалистически революце ларда тІехьа оагабир дунен капитализма гІирс; луне вІашидухьал латтача шин системана декъаделар.

Дунен халкъашта юкъе эггара хьалха хьахилар сийлахь-доккха машара лозунг кхайкадаь паччахьалкхе, халкъаштеи мехкаштеи юкъерча гІулакхий керда принципаш чакхъяха а йолаелар из. Адамашка тешаме чІоагІале кхаьчар мехкаш дІаэцувцаш дола тІемаш дІадахара тІехьа, машара тІехьа, халкъашта кхерам ца хилийтара тІехьа доаттабеча къовсаме.

Октябрьски революце социализма новкъа баьккхар мохк. Халеи таханзен бар советски халкъо дІабахьа безаш хинна никъ. Къаьнача дунен реакционни низаша шоашта мел могар дора советски Іаьдала аГа чу садикъа тІерташ. Интервенции граждански тІоми, экономически блокада, боахам бохар, заговораш, диверсеш, саботаж, террор, кхы дуккхадараш а ла дийзар Советий къонача республика. Социализм хьалъелга боарам боацдаш хала хулийтар мохк технико-экономически а культурни а хьакъехьа тІехьабисаь хиларо. Котбаьннача болхлойн ахархойн паччахьалкхенна доалдара эша говзал а керда общество хьалъяра опыт а яцар. Социализм хьалъяра халонаш иттаза совйоалар ткъаь итт шу гаргга йолча хана чухь СССР дунен тІа цаІ мара йоаца социалистически паччахьалкхе хиларах, моастагІал долча капиталистий гонахьено къиза атакаш еш хиларах. Из бахьан долаш капитализмагара социализмага доалача юкъа классай къовсам ирача а къизача а оамате бар.

Ленинизма моастагІаша йоахар Россе социалистически революци ю ха хьакхаьчаяц, цхьан мехка социализм хьал а юларгъяц. Цхьабакъда ленинизмана духьал хиннарашта эхь хилар.

Партегареи болхлой классагареи дІаэшар хьаькъале, хургдар хьалхе а гуш йола политика, дІаэшар дохардоаца деналл, барт-цхьоагІо хилар, чІоагІа шоай низех, халкъа низех тешилга. ЧІоагІа чоалхане долча дунен халкъашта юкъерча хьалашка, тоъал мела промышленни база йолча, тІемо экономика лард хоадаь хиннача мехка, кагий товарни производства лоархІам Іалаьмате лакха болча социализм хьалъяра эша нийса никъ билла а цун ютало Іалаштъе а езар.

Из историен декхар кхоачашдуларгдолаш хилар парти. Ленина хьалхленца цо оттайир мохк овлан тІара эргабаккхара план, социализм хьалъяра план. Капитализмагара социализмага далара ерригача юкъа йола пролетарски паччахьалкхен политика нийса хилар кІозаргача Іилманца хьалъехкар Ленина. Цо оттайир социалистически общество хьалъе паьрхІа йола керда экономически политика (НЭП). Мехка индустриализаци чакхйоаккхилга, юрта боахама кооперацн елга, культурни революци — ишта я социалистически общество хьалъяра ленински плана керттера звенош.

Парте из план ларайир маловераштеи капитулянташтеи духьал, троцкисташта, аьттехьарча оппортунисташта, национал-уклонисташта, ткыча моастагІал долча группашта духьал лоаттабаьча къизача къовсаме. Цо дерригА советски халкъ гІоттадир Ленина белгалдаь гІулакхаш кхоачашдара.

Дош цу хана ишта латтар: е хІалак хила дезаш, е дерригА хьиннар ура а оттадаь мадолхха хьалхашкахьа дІадаха а экономика хьакъехьа капиталистий мехкашта тІехьакхе а дезаш.

Эггара хьалха **индустриализаци** чакхъяккхара декхар кхоачашде дезар советски мехка. Лоаццача историческн хана чухь, арахьара новкъостал доацаш, йоккха хІанзарча ханара промышленность хьалйир Советски Союзо. Кхоъ пхе шера план кхоачашъяр бахьан долаш (1929—1941 шераш) Советски Союзах низ бола индустриальни держава хилар, экономика хьакъехьа капиталистически мехкех тийша ший щхьаккха а оІама хургдоаца хьал а оттадир. Советски паччахьалкхен тІемах мохк лорабе могаргхилар боарам боацдаш дегІадера. **СССР-е индустриализаци чакхъяинхар** — е низаш а, е рузкъаш а ца кходьаьча, мохк тІехьабисачара хьалбаккхара ерригА халонаш лайнача **болхлой класса, берригача халкъа карагІдьнна сийлахь-доккха гІулакх дар.**

СССР санна болча мехка социализм хьалъяра гІулакхаш дуккхача хьале халагІа йола проблема кхоачашъярах — кагий даьржа декъаденна дола ахархой боахамаш **социалистически кооперацe** наькъ тІа даларах тийша дар. Парте хьалхленца, болхлой классо мамогга новкъостал а деш, оагІув хьал а лоацаш социализма новкъа баьлар ахархой. Миллионаш дола къьст-къьстача ахархой боахамаш шоай лоІамехьа колхозашка вІашагІккхийтар. Дуккха а советски паччахьалкхен боахамаш (совхозаш) машинно-тракторни станцеш (МТС) яхкар. Боккхача социалистически боахамга советски юрт ялар — **экономически гІуланхашка, ахархой берригача вахаре сийлахь-йоккха революци хилар дар.** Коллективизаце юрт даиман мукъаяькхар кулакий лоалах, классашта бекъалуш хиларах, боахамах бохарах, къелах. Даиман дІа ца доалаш лаьтта ахархой дош мадарра кхоачашхилар ленински кооперативни плана ларда тІа.

Социализм хьалъяро дуккхача адамий культура лакхъедга дІадехар. Из декхар а. ишта толаме кхоачашдир. Мехка **культуран революци** чакхъяькхай. Цо къахьегама адамаш духовни лоалаи боадонеи кІалхара даьхар, царга адамаша Іоадаь культура рузкъаш кхачийтар. Бахача нахах дуккагІбараш дешанза хинна мохк лаккха айбелар Іилмани культураи лаккхаленашка кхоачаш.

(ДІахододар 2-ча оагІо тІа.)

Советски Союза Коммунистически парте

(Дlахододар. Долалур 1-ча оагlо тlа).

Хиланза ярг ца хилар Марксеи Энгельсеи хьалххехьа а lилман ларда тlа хьахьенха хиннача социализмах, хьалъяра план Ленина оттаяь хиннача социализмах Советски Союзе бокъонца долаш дола хlама хилар.

Социализмо яхы хургдоацаш дlадаькхар производства таронаш къаьст-къаьстача наьха доалахьа хулга, шоайла моастагlал леладеча классашта общество екъаш хинна из хьаст. Общества низ бола экономически лард хилар производства тароний социалистически доалахьенах. Производительни низаш дегlаахара доазонаш доаца аренаш хьаеллаелар.

Социализмо сийлахь-йоккха социальни проблема яхоачашйир—эксплуататорий классаши саго саг воацавелга хьахулийташ дола бахьанаши дlадоахилга. СССР-е вlаши доттагlал дола ши класс йисай—болхлой класси ахархойи. Хlаьта уж классаш шоаш а хувцаеннай. Социалистически доалахьен ши форма цхьатарра хиларо болхлой класси колхозашкара ахархойи вlаши гаргаэзаб, цар цхьоагlо чlоагlъяй, цар доттагlал дохаргдоацаш хилийтад. Хьалкхийнай керда, халкъах хьаьянна, социализмана мутlахьа йола интеллигенци. Дlаяьккхай хьалха городан юртан юкъе хьаькъален физически къахьегама юкъе хинна юкъ. Болхлой, ахархой, интеллигенце керттера хьашташ цlаlаш хилара ларда тlа хьахиннай советски халкъа йохаргйоаца идейнии политически барт-цхьоагlо.

Советски мехка чакхъяьккхай «хlаранегара—цун хьинарга хьежжа, оlаранена — къахьегарга хьежжа» яха социализма принцип. Цо lалашду общества членийн шоай къахьегамах хьахулачунца хьашт хилар, таро хулийт дикагlча тайпара хlаране шийн общественаи хьашташ вlаши тардалийта, цунах хул къахьегама овсарле лакхъяра, халкъа экономикеи цун вахара хьали айдара низ бола стимул. Къахьегамхоша болх эксплуататорашта а ца беш, шоашта, шоай обществана белга кхетадаро хьахулийт къахьегама энтузиазм, новаторство, творчески инициатива, дуккханей социалистически яхь. Социализм — из къахьегаш болча наьха дийна творчество. Керда вахар хьалдеча хана дуккхача халкъа хьинар айдалар — социализма заман зкон.

Социализмо дагакхоабар да — общества производство хадданза дегlаахийтара а, тоаяра а наькъаца дегlаухаш латта вахареи культурани хьакъехьа халкъо дlадехараш макулла дикагlа кхоачашделга.

Социалистически общества деррига вахар хьалду шеррача **демократе** ларда тlа. Советашка, профессиональни цхьоагlонашка, кхыча дуккханей общественни организацешка гlолла берригача къахьегамхоша хьинаре дакъа доац паччахьалкхен гlулакхашта доал деча, экономикеи культурен хьалъяра дешаш кхоачашдеча. Социалистически демократизма шийна чlоац политически кортамукъаленаш — дош алара, кепайоазон, митингаши собранеши яра кортамукъале, харжа а хержа хила а бокъо,—лаьца ца lеш, хlаьта социальни бокъонаша — къахьега, салаlа, деша бокъо, къавелча а ханза цамогаш хиннеи е болх буларгбоацаш висаи моттиг хилча материально lалашвелга; массе расех а къамех а бола гражданий цхьатарра бокъонаш хилар; паччахьалкхени, боахамеи, культурани вахара дерригача доакъошка кхалнаьха маlача наха нийсса бокъонаш хилар. Социалистически демократе, буржуазен демократех тара доацаш, халкъа бокъонаш дlакхайкаяь ца lеш, уж кхоачашъяра маярра йола таро lалашъю.

Советски общества бокъонца маярра кортамукъале гlу хlаранена. Цу кортамукъален лакхехьара белгало—саг воацаварах мукъаваккхар я. Цунах йоалл эгтара хьалха маярра йола социальни нийсхо.

Социализмо хьахилийтад lилма тоаладара эца хьалаш. Советски lилма толамаш — социалистически строй толаш хилар къаьтта белгалдалар а социализм йолча хьалашка lилма хьалха далара доазонаш доацца торонаш хилар а цун лоархlам лакхлугга а хьахьокхар да. Закона боараме да котъяьннача социализман мехко массарел а хьалха атома низах машара, хlама хьадара гlулакхашта пайда эцара зама хьаеллар, массарел а хьалхагlа космически аренашка никъ биллар. Лаьттани Маьлхен искусственни спутникаш, низ бола космически ракеташ, планеташта юкъе лела космически жемаш, атома электростанцеш, дунен тlа эгтара хьалха советски саго космически жемаца лаьттан шара гонахьа триумфальни полет яр котйоалаш латтача коммунизма творчески низий символ а деррига адамлен курал а хиннa дlаэттар.

Социализманна карагlдаьнна эгтара доккхагlа дола гlулакх къамий дош къоастадар да. Бlаьннел тlех **къамаши нагий къамаши** дахача Советски Союз санна болча мехка из дош къаьстта лоархlаме да. Социалистически обществе къамий цхьатарра политически бокъонаш хилар lалашдаь ца lеш, къаьнача lаьдалех юхедисаь экономикаи культуран хьакъехьа нийсхо ца хилар а дlадаькхад. Хьалхарча аргlанна сийлахь-доккхача эрсий халкъо а деш, вlаши деча вежарий новкъосталах чlоагlале а еш, ерригача советски къамий республикаша шоашкахьа хlанзарча ханара промышленность йиллай, хьалхеяьй болхлой классеи интеллигенцеи къамий кадраш, дегlайоалаяьй формах къамийи чулоацамах социалистическийи йола культура. Дуккха а хьалха тlехьадисаь хинна къамаш социализмага кхаьчад, дегlаахара капиталистически стади эостара а юташ. Цхьатарра бокъонаш йола халкъаш шоай лоlаме цаlаlаш йолча дуккхача къамий паччахьалкхене — Советски Социалистически Республикай Союзе вlашагlкхетар а вlаши кхотадалар а, паччахьалкхе, боахам, культура хьалъеча цар вlаши новкъостал дар, царна юкъера вошали доттагlали, цар экономикеи культуреи тоадалар ленински къамий политика лоархlамегlа йола итог я.

Историе керда гlулакх дlадоладьчун адамленна керда никъ билларе — пионера дакъа кхаьчар советски халкъага. Цо дlадийхар цунгара къаьстта низкъала къахьеталга, керда общество хьалъяра формаш а методаш а хадданза лехилга, практика цlералда уж тохкилга. Шовзткъа шера совгlа йолча ханах тkъаьх шера гаргга ший низаш хьалеташ йола империалистически державаш юхаеттарнеи тlемаша боха6аь халкъа боахам юхаметтаоттабарнеи дlателадийзар советски халкъа. Къаьстта бирса тохкам тlабера советски стройна Сийлахь-боккхача Даьй-мехка тlема шерашка — дlаяхача хана историена дайзача дерригача тlемашта юкъе эггара хlалагlча тlем тlа. Цу тlем тlа советски халкъ котдаларо тешал дир социалистически общества дегlаахар соцаде могаргдола низаш дунен тlа ца хиларна.

Миштад советски хlалкъо баьча наькъа керттера урокаш?

СССР-а опыто бакъдаь хьахьекхар, **социалистически революци ярцеи пролетариата диктатура** оттаярцеи мара халкъаш социализмага кхоачаргдоацилга. Моастагlал долча капиталистий гонахьеи лоаттале Советски Союзе социализм хьалъяра къоастамболлаш долча исторически хьалаша хьахилийта цхьайола башхалонаш хиннаяле а, цу опыто йизза бакъйир еррига юкъара лоархlам бола социалистически революцеи социализм хьалъяреи керттера принципаш.

СССР-а опыто бакъдаь хьахьекхар, саго саг воацавелга, производства анархи, экономика кризисаш, бе болх ца хилар, дуккханей къел дlадаккхар, плана боарамах, хадданза сихача темпашца экономика дегlаахари халкъа вахара хьал юха ца доалаш лакхдари lалащдар социализмага маре дулург ца хилар.

СССР опыто бакъдаь хьахьекхар, болхлой классана керда общество хьаяра ший исторически мисси **пролетарски боацача къахьегамхошца,** эгтара хьалха ахархошца, чlоагlа цхьоагlо хиларца мара кхоачашъе йиш ца хилар.

СССР-а опыто бакъдаь хьахьекхар, алхха социалистически революци котъяларо мара моллагlа а къаман lоткъам бохабе, **кортамукъеи цхьа бокъо йолеи къамаши зlамига халкъаши цхьа паччахьалкхе еш шоай лоlамах вlашагlтоха** еррига торонаши хьалаши оттадеш хилар.

СССР-а опыто бакъдаь хьахьекхар, коммунистически общество эргаяккхара керттера герз **социалистически паччахьалкхе** хилар. Цо нах вlашгlехьа а боах цхьоагlо йолаш вlашагlа а бетт, экономическийи культурнии гlишлош хьалъяра планах кулгалделга чакхдоах, халкъо революци еш дьккхар лораделга lалащду.

СССР-а опыто бакъдаь хьахьекхар, **социализми машари вlашагlкъоастаде йиш йоацаш хилар.** Социализма беррига низ машара гlулакха этта latt. Советски Союзо даьхар адамаш фашистий lазапа кlалхара. Машар лорабеш латта, машаре дахара ленински принцип кхоачашъеш йола Советски паччахьалкхе — империалистически агрессен новкъа латта чlоагlа духьале.

СССР-а опыто бизза бакъбаьб социалистически общество хьаяра а дегlайоалаяра а **Коммунистически парте деча кулгала лоархlамах** бола марксистско-ленински хьехам. Алхха классовии пролетарскии политика хадданза нийса лелаеш, хьалха латтача революционни теоре герзаца кийчъеннеи, цу ханна кхотаеннеи, нахаца айхха ювзаеннеи йолча партена мара могаргдац деррига халкъ вlашгlехьдаккха а социализма коталонга дига а.

СССР-а опыто бакъдаь хьахьекхар, социализма гlулакха толам **марксизмаи-ленинизмаи принципашта, пролетарски интернационализма принципашта мутlахьа хиларца,** чlоагlгlа а хадданза нийса а уж кхоачашъярца, берригача а моллагlча а моастагlехи оппортунистехи, уж лоаярца боаккхаш хилар.

Дунен тlа эгтара йоккхагlа йолча революцеи цlакхха ца хиннача тайпара дегlаена, тоаенна лакхленашка кхаьча общества социалистически эргаяккхареи практика хьахьекха да **ленинизм исторически бакъ хилар,** социал-реформизма идеологена чlоагlа хlама техай.

Советски халкъо ше кхо ца деш къахьегарах, Советски Союза Коммунистически парте теоретически практически балхаш дарах **адамленга кхаьчай бокъонца йолаш йола со-циалистически обществон опытаца техка социализм хьалъярах дола lилмеи.**

Советски халкъа карагlдаьннача доккхийча гlулакхаша торо хулийт хlанз керда исторически декхар — **коммунистически общество хьалъяр,** оттаде.

Социализмага бода боккха ниъ биллаб. Хlанз цу тlа гlолла долх дуккха халкъаш, гайна-ганза цкъа цу тlа гlолла гlортда деррига халкъаш.

доттагlленах къакъаьстта, хаьда социализм хьалъяра курс теоретически гlулакхашка диллача кlийле йоацаш я. хlана аьлча социалистически общество дегlаяра объективни законашта из духьал хиларах. Экономически хьакъехьа зене я из, оlана аьлча гlулакх общественни къахьегам кхом боанаш боабарга, производство дегlаяра темпаш лаьгlъярга, капиталистически дуненна мохк кара бахарга дуг цо, политически гlулакхашка диллача реакционни а кхераме а я из, хlана аьлча халкъаш вlашка ца озаш вlашагlкъестад, буржуазно-националистически тенденцеш хьалкхоабаши юхкера а социалистически коталонаш йоаярга дига мегаши я.

Керда общество хьалъяра шоай низаш вlашагl а тохаш, социалистически мехкаша хьинаре хьал а лоац шер а ду колониальни lазап тlера lокхессача мехкашца леладу политически, экономически, культурнии гlулакхаш. Цар кхоачаш а ду, уж кхоачашде кийча а да капиталистически мехкашца шерра шинна а оагlонна пайдана дола торгови гlулакхаши культурни бувзамаши леладелга.

Дунен социалистически системеи дунен капиталистически системеи дегlаяр нийсса вlаши духьаларча законех хул. Нагахьа санна дунен капиталистически система хьахилар а дегlаяр а из шоаех латташ йолча паччахьалкхенашта юкъерча къизача къовсаме, низ болашагlа яраша мелагlа йола паччахьалкхенаш караерзаярцеи царна эксплуатаци ярцеи, бlаьш миллионаш нах хапача оттабара, бlарччача континентех империалистически монополей колониальни придаткаш яра наькъаца хиннадале, дунен социалистически система къахилареи дегlаяреи процесс кортамукъалеи шоай лоlаме хилареи ларда тlа цу система паччахьалкхений беррига къахьегамхой овлангарча вахара хьашташка хьежжа хьахиннай.

Нагахьа санна капитализма дунен системе лелаш дар паччахьалкхенаш шоайла вlашкакхехка экономически политически дегlаахар цхьан боарамагlа ца хилара закон дале, дунен социалистически системе лелаш дараш цунна нийсса лулхьалара, цу юкъе доагlача деррига мехкий экономика хадданза, планах дегlайоаlилга lалащду законаш да. Капиталистически дунен тlа цу е кхыча мехка производство дегlаяро паччахьалкхенашта юкъера вlашдухьаленаш кlоаргъю, вlаши лоаттабу конкурентни къовсам чlоагlбу, хlаьта хlара социалистически мохк дегlабаро дунен социалистически система еррига хьайцача бlарччa дегlаярта, чlоагlъярга дуг. Нагахьа санна дунен капитализма экономика шорттига дегlайоаlаш яле, кризисаш потрясенеши ла езаш яле, дунен социализма экономика сихача а чlоагlача а темпашца дегlаярцеи деррига социалистически мехкий боахам хадданза цхьатарра айоаларцеи белгалйоалаш я. Еррига социалистически паччахьалкхенаша дакъа лоац дунен социалистически система хьалъеши дегlайоалаеши, цун низ чlоагlбеш. Советски Союз йолаш хиларо дикка аттача а доаех сих а ду халкъа демократе мехкашка социализм хьалъяр. Марксистско-ленински партешеи социалистически паччахьалкхений халкъашеи хlара мехко дечохи цунна карагlдоалачохи тийша лерхlеи ерригача дунен социализман система толамаш, цудухьа шоай мехка производительни низаш масса оагlорахьара дегlадоаладар интернационални декхар а лерхI. Социалистически паччахьалкхенаша дlа-юха гlулакхаш леладаро царех хlаране торо хулийт эгтара дикагlа а бизза а ший рузкъаех пайда эца, производительни низаш дегlадоаладе. Социализма мехкаша дlа-юха экономически lилман-технически гlулакхаш леладеча хана, цар халкъа боахама перспективни планашта координаци еча хана, производствана специализаци кооперированнии еча хана хьахул **дунен халкъашта юкъера къахьегам бенъара керда тайпа.**

Советски Социалистически Республикай Союзи цул тlехьагlа дунен социалистическийи системеи хьахилар — из да халкъаш масса оагlорахьара вlаши гарга дахара исторически процесс дlайолаялар. Социалистически паччахьалкхений вежарлен дезале классови антагонизмаш дlаяларца дlайоал къамашта юкъера антагонизмаш а. Социалистически доттагlлен халкъий культура тоалу къамий культураш яхы а дуккхагlа вlаши новкъостал а деш тоаяларца, социалистически общества сага доагlаш дола интернационални гlулакхаш сихха хьахиларца.

Дунен социалистически доттагlлен халкъий практико бакъдаьд, цар вежарлен **цхьоагlои вlаши гlулакхаш леладари** хlара мехкарча къамий лакхарча хьашташа маяхкар хилар. Дунен социалистически система цхьоагlо пролетарски интернационализма ларда тlа чlоагlъяр—цунна чуйоагlача ерригача паччахьалкхенаша дlахо толамаш доахаргхилар гойташ дола гlулакх да.

Керттерча даькъе, социализма наькъ тlа даьнна дукхагlа дола мехкаш хьалха дlаяхача хана юкъерча, кхыметтел лохерча а боарамах мара экономически дегlадаьхка ца хиларах а, хlаьта иштта ший беррига низ оарцагlа баькхха социализм хьалъяра новкъарленаш еш дунен реакци хиларах а хьахинна къаьстта йола халонаш яха езаш хул социалистически система.

Советски Союзен халкъа демократе мехкийи опыто бакъяьй социализм хьалъеча хана классови къовсам дlабалац яха ленински положени нийса хилар. Социалистически мехкашта чура классови къовсам дегlабара юкъарча тенденцеша, толамца социализм хьалъеча хьалашка социалистически низий позицеш чlоагlъяларга, моастагlат долча классех юхебисараша ю духьале мельярга дуг. Цхьабакъда, дегlадахкар нийсача линех дац. Чурчеи арахьарчеи хьалашка ужаш е вожаш хувцамаш хиларца бувзабенна классови къовсам цхьайолча ханашка йрбала тарлургда. Цудухьа хадданза фелаг хила еза, халкъа строй йохае, социалистически мехкий вежарлен дезала барт эгlабе гlертилга дуташ доацача чурча а, иштта арахьарча а моастагlал долча низаша леладу гlулакхаш ханнахьа хlама а тохаш соцадергдолаш.

Дунен халкъашта юкъерча реакцеи чурча реакцен низех юхебисарашеи социалистически мехкий цхьоагlона духьал доаха политически идеологически керттера герз национализм я. Национализми къаман ограниченности социалистически строй оттарца автоматически цlенъенна дlайоалаш яц. Националистически предрассудкаши къамашта юкъе хиннача моастагlалах юхедисараши — из я социальни прогресса еш йола духьале эгтара йlаьхагlеи, чlоагlагlеи, къизагlеи, маькагlеи хила йиш йола область.

Коммунисташа шоай хьалххара дарех декхар лоархI беррига къахьегамхой интернационализмаи социалистически патриотизмаи уйланца, моллагlча тайпара яле а национализмаи шовинизмацеи машар хургбоацаш кхетамца кхебар. Национализмо социалистически доттагlлен юкъарча хьашташта зе ду, эгтара хьалха зе ду цо из лелаеча мехкарча халкъа, хlана аьлча социалистически лагерах из дlакъоастадаро юха тет цун дегlадар, дунен социалистически система толажагlа хиларах пайда эца торо хилийтац, гучаовлача национализмах шоашта пайда эца империалистически державаш гlертилга совдоах. Национализм котъяла таргургда, алхха цунна духьал хадданза бокъонца къовсам ца лоаттабича. Марксиско-ленински интернационалистически политика, буржуазни национализмахи шовинизмахи юхедисараш дlадахар духьа хоадам боллаш лоаттабу къовсам — социалистически доттагlал дlахо чlоагlдара лоархlамера хьал. Национализманеи къаман эгоизманеи духьал а латташ, коммунисташ, цунца цхьана масса хана чlоагlа теркам беш хул наьха национальни уйлай.

Дунен социалистически система бlубенна капитализмацарча экономически яхье хоадам беш йола котало яккхарга йода. Хlанз гарггарча хана lалащдергда цо промышленнии эортбоахамеи дерригача гlулакхашта дунен капиталистически системал ше тlех хилар. Тlехь-тlехьагlа дукхагlа айлу дунен социалистически системо машара, демократе, социализма хьашташта тlехьа общество дегlаяра лоаттаю воздействие.

Европеи Азеи Йоккхийча аренашка кортамукъача халкъашта турпалерча къахьегамца хьаьъеш йола жердача дунен lалаьмате йоккха гlишло жердача общества прообраз, дерригача адамлен кхоане я.

III. Социализма дунен система

Советски Союзо коммунизм хьалъяра декхар, ше цхьаькъа ца деш, социалистически мехкий вежарлен дезалца цхьана кхоачашду.

Лоархlамера хьалхле Советски Союзага а йолаш дунен шоллагlча тlем тlа германски фашизми японски милитаризми йохаяро Европерчеи Азерчеи цхьадолча мехкий халкъашта дика хьалаш оттадир капиталистийн помещикийн lаьдал дохаде. Социализм хьалъяра наькъ тlа даьлар Советски Союзаца цхьана шоаех социалистически лагерь хинна дола Албане, Болгаре, Венгре, Германски Демократически Республика, Вьетнама Демократически Республика, Китая, Корейски Халкъа Демократически Республика, Польша, Румыне, Чехословаке, кхы а хьалхагlа Монгольски Халкъа Республика халкъаш. Социализма новкъа яьннай иштта Югославии а. Цхьабакъда, югославски кулгалхоша шоай ревизионистски политика лелаярца социалистически лагераи дунен халкъий коммунистически боламаи духьал оттаяь Югослави, хlаьта югославски халкъо революционни даькхкар доадар яхерам бола гlулакх а оттадаьд.

Европеи Азеи мехкашка социалистически революцеша цlаькха а чlоагllа оlама техар империализма позицешта. Къаьстта боккхача лоархlаме хилар Китая халкъа революци. Европаи Азеи мехкашка революцеш котъялар 1917 шера Октябрал тlехьагlа дунен историе чухь хинна эгтара доккхагlа дола гlулакх да.

Хьахилар общества политически организаце керда форма — **халкъа демократи,** пролетариата диктатура формаех цаI. Цо хьахьекхар империализм цlаькха мелъялара, социализманна пайдана долчча тайпара низаш хувцадалара хьалашка, социалистически революци ший тайпара дегlайоагlаш яхилар. Иштта гучаяьлар цунах цу мехкий историческийи къамийи башхалонаш а.

Хьахилар дунен социализма система — юкъара цхьоагlон хьашташи яхоачашде дагакхоабараши цаlаш хиларца, дунен халкъашта юкъерча социалистически барте айхха дувзаденна хиларца социализмаи коммунизмаи новкъа долча, шоай хьамсарча халкъий социальнии, экономическии, политическии вlаши доттагlал.

Халкъа демократе мехкашка оалал деш я социалистически производственни отношенеш, дlаяьхай капитализма реставраци е йиш йола социально-экономически торонаш. Цу паччахьалкхений толамаша дизза бакъдаьд, дерригача мехкашка, цар экономически дегlадаккхара боарам, территоре йоаккхаш, бахача наьха дуккхал мичча тайпара яле а, бокъонца йола прогресс алхха социализма наькъашка мара lалашъюлургйоацилга.

Социалистически лагера вlашагlкхийттача низаша хlара социалистически мехка бохаргбоацаш тешам лу империалистически реакцен оагlорахьара хlама тlадоагlарг ца хилара. Социалистически паччахьалкхенаш цхьа лагерь хинна кхотаяларо, цун чlоагlлуш латтача цхьоагlоно, хадданза дегlабоагlача низо, ерригача система рамкашка социализм йизза кхотаелга lалащду.

Социалистически система мехкаша бlаьш миллионаш болча наьха вахар эргадаккхара йоккха коллективни опыт доаяьй, общества политически экономическийи организаце формашта юкъе дуккха керден ший тайпареи хlамаш дихьад. Из опыт — дунен халкъий революционни болама боккхача маьха хlама.

Практико бакъдаь ерригача марксистско-ленински партеша могадаь а да, социалистически революцеи социализм хьалъярен процесса социализма наькъ тlа даьннача дерригача мехкех доахкаш долча, дуккхача **керттерча закономерностий** ларда тlа латташ хилар.

Социализма дунен система — **мехкашта юкъерча экономически политически гlулакхий керда тайпа.** Социалистически мехкий цхьан тайпара экономически лард я — производства средствай общественни доалахье; цхьан тайпара паччахьалкхен строй — болхлой класс керте латта халкъа lаьдал; цхьа идеологи — марксизм-ленинизм; революцена карагlдаьннари къама кортамукъалеи империалистически лагерах лорааря пьашташ юкъара да; цаI да сийлахь-доккха дедагакхоабар — коммунизм. Социально-экономически политически гlулакхаш иштта цаlаш хиларо хьаю социалистически лагера паччахьалкхенашта юкъе чlоагlеи доттагlлени гlулакхаш хилара объективни лард. Йизза нийса бокъо, кхычар кара ца хилари суверенитети лархlар, вошал тlехь вlаши новкъостал дар — социалистически доттагlлен мехкашта юкъерча гlулакхий лоархlаме оагlонаш я. Социалистически лагере— е ешта аьлча,—дунен тlарча социалистически мехкий доттагlлене цхьанне я а яц, е хила йиш а яц, ший тайпара къаьстта бокъонаши совленаши.

Дунен социалистически система опыто бакъдаьд капитализмах хьакъаьстача мехкий **шоайла чlоагlа цхьоагlо** хила езаш хилар, социализми коммунизми хьалъеча цар низаш вlашагlтоха дезаш хилар. Социалистически мехкий дунен паччахьалкхенашта юкъера къамашта юкъера антагонизмаш а. Социалистически доттагlлен халкъий культура тоалу къамий культураш яхы а дуккхагlа

IV. Дунен капитализма кризис

дlайоалачеи хlалак хулачеи юкъагlа чуеннай империализм. Капиталистическийи лардагара денз лакхе яхаччалца: цун экономическийи паччахьалкхени строй, политика, идеологи, — йохаеш йолча юхасоцалургйоацача талхара процессо дlалаьцай. Яхы юхаотталургдоацаш дlадаьннад дукхагlа долча адамашта тlа империализмо лоаттадаь lаьдал. Адамаш исторически дегlадаккхара кертера чулоацам, кертера лостам, кертера башхалонаш къестаю дунен социалистически системо, империализмана духьал, общество социалистически новкъа эргаяккхара тlехьа къовсам лоаттабеча нисаца.

Дунен хьалхарча тlемои Октябрьски революцеи дlайолайир капитализма юкъара кризис. Дунен шоллагlа тlом латтачеи Европаи Азеи дуккхача мехкашка социалистически революцеш хулачеи хана яьржар капитализма юкъарча кризиса шоллагlа этап. Хlанз дунен капитализм цу кризиса жердача, кхоалагlча этапа чу яьннай. Цу кердача этапа лоархlамегlара башхало я дунен тlемца ювзаенна из яьржа ца хилар.

Капитализмах тlа-тlа дуккхагlа мехкаш дlахадар; социализмаца лоаттаеча экономически яхье империализма позицеш мелъялар; империализма колониальни система йохар; паччахьалкхен-монополистически капитализм дегlаярцеи милитаризм лакхъяларцеи капитализма чура вlашдухьаленаш кхоккхаялар; хlама хьадеча низех бизза пайда эца капитализмана могаш ца хилар лакхлуш хиларца (производства темпаш лоха хилар, юкъ-юкъе хула кризисаш, хадданза производственни мощносташта бизза бе болх ца хилар, бе болх боацаш даим нах хилар) гучадувла капиталистически экономика чура кlийле дуккхагlа меллуш а йохкалуш а хилар; къахьегаман капиталаи юкъера къовсам сомбалар; дунен капиталистически боахама вlашдухьаленаш чlоагlа кхоккхаялар; ерригача линешка политически реакци цlакхха ца хиннача тайпара сихъялар, буржуазни паргlатонаш lа а йоахаш, дуккхача мехкашка фашистски, тиранически режимаш увттаяр; буржуазе политикаи идеологеи кlоарита кризис — царца гучаовл **капитализма юкъара кризис.**

Империализма стаде шерра дегlайоагlа **паччахьалкхен-монополистически капитализм.** Монополеш хьахиларон уж лакхъяларон финансови олигархе хьашташ кхоачашце капиталистически воспроизводства процессана юкъарчал доацаш паччахьалкхе юкъоккхарга вуг. Цун хьашташа маяхкара нийсдаь тайп-тайпара гlулакхаш ду капиталистически паччахьалкхено, экономика цхьацца доалахьо доакъош паччахьалкхенга дерзадарах пайда йийбу. Дунен тlемаша, экономически кризисаша, милитаризма политически доккхача хувцамаша сихдир монополистически капитализмах паччахьалкхен-монополистически хилар.

Финансови капитала низ-lоткъам хадданза лакхлу. Общественни производства дуккха а дуккхагlа дакъа шоай бе а делла, къама вахара доал ду lалаьмате йоккхийча монополеша. Миллиардерийи миллионерийи йоккха йоацача кучко цхьаннахьара а тlахьожам боацаш доал ду капиталистически дунен дерригача рузкъана, шоашта боалача пайдана духьа бlарччача къамий вахар доходу. Финансови олигархи lалаьмате чlоагlа йlаьхий хул. Монополистически буржуазе гlулакхаш леладу комитет а хиле дlаоттт паччахьалкхе. Берригача боахама вахара бюрократизаци елга чlоагlа лакхлу. Монополеш йlаьхий хилийта, болхлой боламаи къам-мукъадаккхара къовсами тоlабе, капиталистически строй кlалхарьяккха, агрессивни тlемаш хьоаде лерхlаш, паччахьалкхен-монополистически капитализмо монополей низ паччахьалкхен низаца цхьан механизме вlашагlтох.

Паччахьалкхен-монополистически капитализм социализм санна я яха сурт оттаде гlерт аьттехьара социалисташи ревизионисташи. Вахаро гучадоаккх из харццар. Империализма lалам хувцац паччахьалкхен-монополистически капитализмо. Общественни производства система керттерча классай хьал ца хувцарал совгlа, цо яхы а кlоаргъю къахьегамаи капиталаи юкъера, къаман дуккха а дуккхагlа болча нахаи монополештеи юкъера юкъ. Паччахьалкхе капиталистически боахам нийсбе гlертарах производства конкуренции анархии дlайоаккхалургъяц, общества масштабе боахам планаца дегlаахар lалащдулургдац, хlана аьлча производства ларде юс капиталистически доалахьеи маьхах оттабаь къахьегам боацабелгеи. «Кризис йоацача» а «планах йолча» а капитализмах йола буржуазни теореш парххе йохаяь дlаяьхар хlанзара капиталистически экономика дегlаахара берригача наькъо. Паччахьалкхен-монополистически капитализма диалектика укх тайпара я, буржуазе лерххlача тайпара капиталистически система чlоагlъяра метта, цо яхы а чlоагlагlа сихъю капитализма вlашдухьаленаш, кlийленга яччалца мелъю из. Паччахьалкхен-монополистически капитализм социализманна йола йизза материальни кийчо я.

Империализм дегlаярах йолча жердача явленешца бакъду ший тlехьхьарча лагlа тlа капитализм дегlаяра жертерча законех, из йохкаяла йолаярах яь ленински выводаш нийса хилар. Цхьабакъда, из йохкаялар из йизза сацар дац, производительни низаш совцадар а дац, цхьаццайолча, ханашка, цхьаццадолча мехкашка капиталистически экономика лакхлулга дlа а даккхац.

Еррига хьайцача капитализмо тlа-тlа дуккхагlа дехк хlанзара производительни низаш дегlадоагlилга. Ядерни энерги йовзарца, космос кераерзаярца, химии, производствана еш йола автоматизаци дегlаярца, lилманеи техниканеи чlоагlа карагlдаьннача, кхыдарашца ювзаенна йолча lалаьмате йоккхача lилма-технически переворота хана чу доалаш латт адамаш. Цхьабакъда, капитализма производственни отношенеш чlоагlа готта я lилма-технически революцена. lилма-технически революци чакхъяккха а цун беркатах общества хьашташта мабеззара пайда эца а могаргдац духьал социализмана мара.

Монополистически капитало доал деча хьалашка технически прогресс болхлой классана духьал ерзаю. Керда формаш юкъе а кхувлаш монополеша чlоагlъю болхлой классана еш йола эксплуатаци. Капиталистически автоматизаце болхлочоа багара маькха чlегилг йоаккха—бе болх ца хилар лакхду, вахара хьал-торо лохъю. Технически прогрессо тlа-тlа а дуккхагlа къийбу зlамига боахамаш дола нах. Империализмо технически прогрессах пайда йийбу кертерча даькъе тlема пlулакха хьакъехьа. Адамий хьаькъала карагlдаьннар адамашта шоашта духьал доах цо. Империализм мелйолча хана адамий шоай кхоаненах сатийна хила йиш яц.

Хlанзарча капитализмо lалаьмате чlоагlа сихдаьд **рынка дош.** Из дош къоастаде низ бац империализма; хlана аьлча цун закономерность я къахьегамхой хlама эца йола торо производство лакхъяларал тlехьаюсаш хилар. Цо иштта юхаувз кlезига дегlадаьхка мехкаш индустриальни дегlадоагlилга. Дунен капиталистически рынок сихагlа дегlайоагlача производственни торонашка диллача готлу. lалаьмате дукха таможенни йовкъаш еккаш, доазув увттадеш барьерашца тийда, къаьстта шоаш йолча валютно-финансови зонашта йийкъа я из. Товараш дожка рынкаш, капитал дилла моттигаш бахьан, бедала хьасташ бахьан конкурентни эра къовсам латт империализма лагере. Яхы а чlоагlагlа сихлу из капитализма доалду территори готъяларца. Дуккхача мехкашка нах бебара кlеззига хьалха мара ца латтача производства люхача темпаш тlа оттаяьй монополистически капитало буржуазни общество. Предприятей ковна ара бе болх боацаш миллионаш бола нах болча хана производственни мощносташ шоай низ мелаб бе болх боацаш юс. Юртбоахама производство ховшшехь а юхаувз, дунен тlа миллионаш бола нах моцал lовшаш боллашехь. Нахага яхоачамболлаш материальни рузкъа дац, хlаьта империализмо тlема еча кийчонга дlаухийташ доаду из.

Мехкий йоккхача группе капиталистически строй дlаяккхар, дунен социалистически система экономика дегlаяри чlоагlъялари колониальни система йохар, къаьнара импереш еха дlаялар, мукъадаьннача мехкашка экономика колониальни структура йоха йолаялар, цу мехкаштеи социализма дуненнеи юкъера экономически бувзамаш шердалар — цу деррига нешa кlоаргъю **дунен капиталистически боахама кризис.**

Паччахьалкхен-монополистически капитализмо ца хеззача тайпара лакхъю милитаризм. Империалистически паччахьалкхенаша тlом боацача хана а lалаьмате доккхий тlема низаш леладу. Тlема еча расходаша тlа-тlа а дуккхагlа дола паччахьалкхений бюджетий дакъа. дlа-

(Дlахододар 3-ча оагlо тlа.)

III. Социализма дунен система

(Дlахододар. Долалур 1-ча оагlо тlа).

Хиланза ярг ца хилар Марксеи Энгельсеи хьалххехьа а lилман ларда тlа хьахьенха хиннача социализмах, хьалъяра план Ленина оттаяь хиннача социализмах Советски Союзе бокъонца долаш дола хlама хилар.

Социализмо яхы хургдоацаш дlадаькхар производства таронаш къаьст-къаьстача наьха доалахьа хулга, шоайла моастагlал леладеча классашта общество екъаш хинна из хьаст. Общества низ бола экономически лард хилар производства тароний социалистически доалахьенах. Производительни низаш дегlаахара доазонаш доаца аренаш хьаеллаелар.

Социализмо сийлахь-йоккха социальни проблема яхоачашйир—эксплуататорий классаши саго саг воацавелга хьахулийташ дола бахьанаши дlадоахилга. СССР-е вlаши доттагlал дола ши класс йисай—болхлой класси ахархойи. Хlаьта уж классаш шоаш а хувцаеннай. Социалистически доалахьен ши форма цхьатарра хиларо болхлой класси колхозашкара ахархойи вlаши гаргаэзаб, цар цхьоагlо чlоагlъяй, цар доттагlал дохаргдоацаш хилийтад. Хьалкхийнай керда, халкъах хьаьянна, социализмана мутlахьа йола интеллигенци. Дlаяьккхай хьалха городан юртан юкъе хьаькъален физически къахьегама юкъе хинна юкъ. Болхлой, ахархой, интеллигенце керттера хьашташ цlаlаш хилара ларда тlа хьахиннай советски халкъа йохаргйоаца идейнии политически барт-цхьоагlо.

Советски мехка чакхъяьккхай «хlаранегара—цун хьинарга хьежжа, оlаранена — къахьегарга хьежжа» яха социализма принцип. Цо lалащду общества членийн шоай къахьегамах хьахулачунца хьашт хилар, таро хулийт дикагlча тайпара хlаране шийн общественаи хьашташ вlаши тардалийта, цунах хул къахьегама овсарле лакхъяра, халкъа экономикеи цун вахара хьали айдара низ бола стимул. Къахьегамхоша болх эксплуататорашта а ца беш, шоашта, шоай обществана белга кхетадаро хьахулийт къахьегама энтузиазм, новаторство, творчески инициатива, дуккханей социалистически яхь. Социализм — из къахьегаш болча наьха дийна творчество. Керда вахар хьалдеча хана дуккхача халкъа хьинар айдалар — социализма заман зкон.

Социализмо дагакхоабар да — общества производство хадданза дегlаахийтара а, тоаяра а наькъаца дегlаухаш латта вахареи культурани хьакъехьа халкъо дlадехараш макулла дикагlа кхоачашделга.

Социалистически общества деррига вахар хьалду шеррача **демократе** ларда тlа. Советашка, профессиональни цхьоагlонашка, кхыча дуккханей общественни организацешка гlолла берригача къахьегамхоша хьинаре дакъа доац паччахьалкхен гlулакхашта доал деча, экономикеи культурен хьалъяра дешаш кхоачашдеча. Социалистически демократизма шийна чlоац политически кортамукъаленаш — дош алара, кепайоазон, митингаши собранеши яра кортамукъале, харжа а хержа хила а бокъо,—лаьца ца lеш, хlаьта социальни бокъонаша — къахьега, салаlа, деша бокъо, къавелча а ханза цамогаш хиннеи е болх буларгбоацаш висаи моттиг хилча материально lалашвелга; массе расех а къамех а бола гражданий цхьатарра бокъонаш хилар; паччахьалкхени, боахамеи, культурани вахара дерригача доакъошка кхалнаьха маlача наха нийсса бокъонаш хилар. Социалистически демократе, буржуазен демократех тара доацаш, халкъа бокъонаш дlакхайкаяь ца lеш, уж кхоачашъяра маярра йола таро lалашъю.

Советски общества бокъонца маярра кортамукъале

Программа проектах дIахододар

лоац. Империалистически паччахьалкхенех милитаристоки, тIема-полицейски паччахьалкхенаш хул; милитаризаци тIатIа а дуккагIа буржуазни общества вахара чуйолл.

Монополистически буржуазе цхьаццайола группаш йIаьхий а еш, такха низ боацача налогех, лакхлуча инфляцех, маьхаш лакхдаларах бала озаш доахка къамаш низ бохарга, схалкъаш боахамех дахарга дуг милитаризмо. Цхьан ноахала схана дуккха хIама хIалак деча дунен шин тIема бала тIаоттабаьб цо адамашта. Хьалхарча тIем тIа империалисташа итт миллион саг вийр, ткъо миллион саг айп ваьккхар. Дунен шоллагIа тIом бахьан долаш шовзткъе итт миллионага яхоачаш саг веннав. Уж тIемаш латтача хана бIарча мехкаш хIалак дир, ззараш городаш, юрташ йохайир, дуккача тIехьенаша къахьегаш сиьдаьр хIалак дир. Империалисташа дагалувца-ча тIемо адамашта тIатувс цIаккха а ца хиннача тайпара дукха нах боабергболеи рузкъа хIалак дергдолеи кхерам. Кхыметтел цу тIема еча кийчоно а миллионаш болча наха бала тIаоттабу, рузкъах боах.

Производительни низаш дегIадоагIаш, къахьегам юкъара берзабеш яьккха прогресс хIанзарча капиталистически паччахьалкхено бокъо йоацаш ший бе йолл монополешта долча хьашташта.

Монополистически буржуази общественни организмана пайдане боацаш тIабижа тIоа хинна, производства прогрессанга совлеи йола хIама хинна дIаэттай. Заводаштеи фабрикаштеи хьалхле лелаеш ба маьхах увттабаь директораш, инженераш, техникаш. Наьха цIий мелаш бах монополисташ, шоашта гонахьа хьувзача нахаца цхьана пролетарешеи ахархошеи къахьеташ хьахиннача национальни дохода лоархIам болла дакъа а дуаш.

Революцех кхераш хиларо, социалистически мехкаша доахача толамаша, болхлой боламо беча низо алапе, къахьегама хьалий, нах социальни IалашбIара хьакъехьа цхьадолча даькъе къахьегамхоша яхар динза яргйоацача оттаю буржуази. Цхьабакъда, лакхлуча маьхашеи инфляцеи массанахьа а пайда боацача оттаду из. Общество дегIаахарца болхлочуни цун цезалеи лакхлуча-материальнии культурнин хьаштел тIехьадус алапи. Кхыметтел капиталистически дегIадаьхкача мехкий йоккха йоацача группа кхычарел лакхагIа бола вахара боарам а Азе, Африка, Латински Америка халкъашта къел тIалоаттаярах, эквивалентни доацаш деча хувцамех, кхалнаьха къахьегамах мах кIезигагIа телаш хиларах, неграштеи арахьара тIабаьхкача болхлоштеи къиза низIоткъам тIалоаттабарах, хIаьта ишшта мехкашка чурча къахьегамхошта еш йола эксплуатаци лакхъярах а латт. «Наха шортта де хIама да» яха буржуазни фаьлгах нах зуламе бегбахар хилар — болхлой класс бе болх боацаш, кхоанарча денах тешам байна хул массаз а. Болхлой класса ше лоаттабеча экономически къовсаме цхьадола толамаш даьха дале а, дерригa хьайцача капиталистически дунен тIара цун хьал лохлу.

Ахархочун зIамига боахам тешшаме чIоагIа боахам хиларах йола легенда хIама ооте ца дуташ йохаяьй капитализм дегIаахаро. Юрта боахаме доал деш йола моттиг дIалацай монополеша. Миллионаш бола фермераши ахархойи лаьттан тIара селхабу, хIаьта цар боахамаш торгах дохк. Ахархоша зIамига боахам лоаттабу дуккха хIама эшаш, чIоагIа къахьегаш, луар, дувхар, лелор кхочам балла доацаш. Лакхлуча налогашеи хьерчача декхарашеи тIаоттабаьча балийна кад ахархой. Аграрни кризисаша тIа-тIа дуккагIа йохаю орт. Теша хала дола эшамаши къели тIаотт колониальнии кхычарна кара долчеи мехкий ахархошта; ши низ-Іоткъам латт царна тIа — помещикийи монополистически буржуазеи.

Городе баха кIезига боахамаш дола нах а боахамех бохабу монополеша. Ремесленни производство йохаш латт. Калий промышленнии торговии предприятеш шоаш маярра монополешта кара я.

Вахаро йизза бакъйир капиталистически общества чухь пролеаризаци лакхлуш хиларах йола марксистски положени. Экспроприированни болча наха революционни наькъаца производства средствашта общественни доалахь оттаяр, вешта аьлча уж дерригача халкъа доалахьа ерзаяр мара кхыйола перспектива яц.

Капитализм цхьатарра дегIа ца йоагIаш хиларо хувц паччахьалкхенашта юкъерча низий юкъмоттиг, царна юкъера вIашдухьаленаш лакхъю. Империализма экономически, хIаьта цунна тIехьа цун политическин тIемеи низа центр Европера США кхаьчай. ТIемахи сихдаь герз хьадеш хиларахи даьннача пайдаша естаььча американски монополистически капитала дIалацдаь бедал йоала кертера хьасташ, товараш дохка рынкаш, капитал дулла моттигаш, хьаьй кхайкаеш йоаца колониальни империи, эггара йоккхагIа йола **дунен эксплуататор** а хинна дIаэттай. ПартIатои демократии лу ше, яхаш, хаРццувцарашца къайла а ювлаш, американски империализмо боккъалдар аьлча **дунен жандарма** де доагIа тIулакх ду, реакционни диктаторски режимаш, йохкаенна монархеш хьал а ноацаш, демократически, революционни хувцамашта духьал а ювлаш, шоай лоIаме хилар тIехьа къовсам лоаттабеча халкъашта духьал агресси а йоаржаеш.

США монополистически буржуази дунен халкъашта юкъерча реакце кертера чIоагIало я. Капитализм «кIалхара яккхара» гIулакх шийна тIаийцаз цо. США финансови магнаташа вIашагIъехк империалистий «священни союз» хьаю агрессивни тIема блокаш. Американски эскараши тIема базаши я капиталистически дунен эггара кертера лоархIам болча моттигашка.

Бакъда вахаро хьахьокх дуненна доал де гIертача США империализмо леладераш вIалла кIийле йоацаш хилар. Империализм низ боацаш хилар социалистическин къам-мукъадаккхарен революцешта никъ дIакъовла. Атомни герза монополи бе йолла тIерташ американски империализмо лийрхIараш дехар. Капиталистически дунен экономике ше хьалаьца удельни дозал лораде маланзар США монополешта, цунах экономически, финансови, тIема кертера низ болаш уж юсе а. Эггара низ болашагIа йола капиталистически паччахьалкхе — США ше лургьяр лакхъенна а яьнна, юха чукхета йолаеннай. Хьалха шоай хинна низ бац Великобритани, Франци, Германи, Японии саннa йолча империалистически паччахьалкхений а.

ХIанзарча дунен кертерча вIашдухьалено — социализманеи империализманеи юкъерча вIашдухьалено — дIаяхац капиталистически дуне дохадеш йола **кIоарга вIашдухьаленаш.** США-га хьалхле йолаш яь агрессивни тIема блокаш а кризис йолаш я. «ВIашагIкхетареи» рынка дош аттача даккхарен лозунга кIал хьахинна халкъашта юкъера паччахьалкхен-монополистически организацеш боккъалдар аьлча дунен капиталистически рынок юхаекъа оттаяь керда формаш я, чIоаттIача къовсамийн довнийи кхуврчаш оулаш латт царех.

КIоарглуш латт кертерча империалистически паччахьалкхенашта юкъера вIашдухьаленаш а. Дунен шоллагIча тIем тIа ийшача империалистически паччахьалкхений экономика юхаметтаоттаяро тIавуг империалисташта юкъе хиннача къовсамийн конфликтийн къаьнара кхуврчаш юхадийндалара а керда дараш хьахилара а. Къаьстта кхоохкалуш я англо-американски, американо-французски, франко-германски, американо-германски, англо-германски, японо-американски, хIаьта ишшта кхоохкалуш я кхыйола вIашдухьаленаш а. Империализма лагере хиланза даргдоацаш ца керда вIашдухьаленаш хьахилар а кIоаргьялар а.

Американски монополеша а цар английскин французскин союзникаша а туччахьа новкъостал ду эхь ца хетташ реваншистски, захваткнчеи де лерхIараш кхайкадеча, социалистически паччахьалкхенаштеи европейски кхыча мехкаштеи духьалара тIом кийчбеча западногермански империализма. Европана ооккъе юхаметтаоттабеш латт машара а дерригача халкъий кхерамзленна а кхерам тIатесача агрессе кхераме кхуврч. Гаьнарча Малхбоале американски монополеша юхаметтаоттабу, эггара хьалха социалистически паччахьалкхенашта а тоссаш, Азе халкъашта кхерам тIатоссаш бола вож кхераме кхуврч — японски милитаризм.

Империалистически паччахьалкхений йоккха йоацача группа хьашташ юхедисача мехкий хьашташца, дерригача халкъий хьашташца тарлургдолаш дац. КIоаргача вIашдухьаленаша екъаю империалистически паччахьалкхенаши, кортамукъадаьнна мехкаши, шоай лоIаме хила къовсам доаттабу мехкаши.

ХIанзара капитализм зуламе я дерригача адамий вахара хьашташта, уж тIакхача гIертача цар прогрессивни гIулакхашта. Ший саго сага еча эксплуатацца, шовинистическин расистскин идеологеца, шийх доаглача моральни талхарца, спекуляци, коррупци, зулам лакхдаларца общество, дезал, саг толхаву цо.

Буржуазни строй хьахилар нах тIаувзача паргIато, нийсхо, вошал яхача лозунгаца. Цхьабакъда буржуазе цу лозунгах пайда ийцар духхьал феодальни знать эккха а яь, IаьдалА кертеотта. Нийсхон когаметта эттар социальнии экономически нийсхо ца хилара кIоаргга юкъ. Вошал а доацаш, къиза классови къовсам латт буржуазни общества чухь.

Монополистически капитало тIа-тIа дуккагIа гучабоаккх ший реакционни, демократена духьалара чулоацам. Хьалха хинна буржуазно-демократически паргIато а лац цо, нах Іехабе лерхIаш, из ше дIакхайкайойя а. Хьалха санна атта доацаш буржуази исторически дегIаяра хIанзарча этапе тIа-тIа халагIа хул нийсхон, кортамукъален лозунгаех пропаганда е. Дунен халкъий болхлой болам лакхбаларо кIезигъю финансови капитала маневра торонаш, цунна могаргдац хьалхарча лозунгашца, хIаьта ишшта болхлой бюрократи эцарца, революционни уйлаш йоае а юхасоцалургбоацаш дегIабоагIа империалисташта духьалара болам эшабе а.

Кертера материальни средствашйизза кара а лаьца, монополистически капитало цхьаннеца а декъац политически Іаьдал, ший диктатура — кIезигагIабараша дуккагIабарашта увттаю диктатура, капиталистически монополеша обществана увттаю диктатура оттаяьй. Империализма идеологаша кортамукъаленеи демократеи харц лозунгашца къайлакхуьх монополистически капитала диктатура, империалистически паччахьалкхенаш «мукъача дунен» мехкаш да, яхаш дIа а кхайкадеш, доал деш дола буржуазни IIозараш моллагIча а диктатурана духьал да йоах, цар. Боккъалдар аьлча империалистически дунен тIара паргIато монополей аьшка когашта кIал йодача, шоай мехкий меттел, дерригача кхыча мехкий а болхлой классана, къахьегача халкъа эксплуатаци е йиш хилара паргIато мара яц.

Буржуазе чIоагIа ювц ший хоржамий система, из демократически бокъо луш я, яхаш, ше дукха партеш йолаш хиларахи дукха кандидаташ увттабе йиш хиларахи къаьстта доккхал а деш. IIулакхага диллача монополисташа халкъаш шоай лоIам бувца а шоай хьашташ лорадергдола нах харжа а йиш йоацача доах. Капитал, кепайоазув, радио, кино, телевидени санна йола средствашшоай бе а йоахкаш, профсоюзашкеи кхыча дуккха нах юкъе болча организацешкеи шоаш увттабаь нах а болаш, монополисташа халкъаш тувладу, харжархошка низагIа шоай кандидаташ увттабайт. Тайптайпара йола буржуазни партеш доал деш йолча буржуазе тайп-тайпара йола фракцеш мара кхы хIама яц.

Буржуазе диктатура ишшта гучаювл харжархой лоIам телхабарца. Конституце шоашта еннача бокъонех пайда а ецаш, къахьегамхоша шоай хьашташ лорадергдола дикка нах законодательни органашка харжа могаргдолга буржуазена гучадаьлча, цо эхь ца хетташ йохаю хоржамий система, харжархой бизза бола лоIам телхабелга, шоай хьашт мелд мара парламента юкъе битац къахьегамхой викалаш.

Финансови олигархе фашистски режим оттаю, эгIаздахача халкъа кIалхарьялара йола чIоагIало цунах лерхIаш армецеи, полицецеи, жандармерецеи оагIув бул, къаьстта къахьегама халкъ кхыметтел кIезигъьча демократически бокъонех пайда эца, шоай хьашташ хьалккхабеи еррига бокъонаш монополе хилар дIадаккхеи гIертача хана. Германскин Италъянскин ший доаца фашизм кIалак хиннаяле а фашистски режим хIанз а цхьадолча мехкашка йолаш а я кердача форме кхыдолча мехкашка юхаувтталуш а я.

Цу тайпара, **кIоаргача, чIоагIача вIашдухьаленаша йохаю дунен тIара империалистически система.** Къахьегаман капиталаи юкъерча цIаккха тоам хила йиш йоацача моастагIалои, халкъаи монополеиеи, юкъерча вIашдухьаленашеи дегIайоагIача милитаризмои, колониальни система йохарои, империалистически мехкашта юкъерча вIашдухьаленашеи, къона къамий паччахьалкхенаштеи, къаьнача колонизаторски паччахьалкхенаштеи, юкъерча конфликташеи вIашдухьаленашеи, керттерча даькъе чехка дегIайоагIаш латтача дунен тIарча социализмои юъ, йохаю империализм, цун низ бохабараи из хIалак яраи тIадода IIулакх.

Монополистически буржуазена кхыметтел ядерни герзаца а могаргдац исторически дегIадара юхатоха. Адамашта ше маярра яйзай капитализм. БIаь миллионаш болча наха гу капитализм — экономически кегарий, юкъ-юкъе кулча кризисай, даим бе болх ца хилара, къела, оаккхарий хьисапе производительни низаш кхоачашдара строй, даим тIемай кхерам шийца бахьаш йола строй хилар. Адамий та безам а бац е товрг а дац ший исторически ха яькха яьннача капитализма системаца.

V. Дунен халкъий болхлой класса революционни болам

Дунен халкъий болхлой класса революционни болама дерригдунен-исторически котало яькхай. Керттера цун котало — дунен социалистически система. Котъяьннача социализма ший хьокхамца капиталистически дунен къахьегамхой хьаькъалашта революционизирующи влияни ю, империализма духьал кховсам доаттабе цар дог айду, хIаьта цу къовсама хьал боккхача боараме аттагIа хулийт.

Капиталистически общественна шийна чухь хьахул, дуккагIа хул, чIоагIIу социализма котало Іалашъе езаш дола социальни низаш. Дунен эрене яьннай дунен халкъий пролетариата керда отряд — Азеи, Африкаи, Латински Америкаи мукъадаьннача, кхычар лоIаме долча, колониальни мехкий къона болхлой болам. Хьа а хиннай дегIа а яьхкай марксистско-ленински партеш. Царех хулаш латт сий дола массане а къоабалбеш бола, дуккха къахьегамхой шийна тIехьа бугаш бола национальни низ.

Дунен халкъий революционни боламо империализманеи болхлой класса мутIарашта юкъерча цун гIончаштеи духьаларча къовсама Іалаьмате йоккха опыт Іоаяьй. Из идеологически дикагIа чIоагIбеннаб, цун хIанз дика вIашгIехьбаьнна бокхха низи доккха денали да. ДегIабоагIаш латт, Іалаьмате дукха къахьегамхой чубоагIаш болча профсоюзни болама лоархIам.

Капитализма мехкаш масса хана классови къовсамаша чувхадеш да. Ший экономически политическин хьашташ лораде болхлой класс денал доллаш духьал увттилга даржаш латт. Болхлой класс къахьегамхой дуккхача нахаца гIеттарца цкъа кхерам тIаоттабаь Іийнабац буржуазен классови оалала. Ший Іаьдал ца дохийта гIерташ, финансови олигархе, низаца тоIабара болхлой методех йийца ца Іеш болхлой класса цун организацешн Іехаяра, цар барт бохабара, национальнии дунен халкъийн профсоюзни болам бекъабалийтара тайп-тайпара кхыча приемех а пайда эйбу. Профсоюзнин, кооперативнин, кхыйолчеи организацешта керте латтараш кхаэх йийе гIерт из, болхлой бюрократи дуккагIа ю, промышленносте, муниципальни органашка, паччахьалкхен аппарате царна пайда боагIаш йола моттигилгаш а телаш. Коммунисташта духьаларен, болхлоштa духьаларен законаш, коммунистически партешка гучахь болх ца байтар дуккха коммунисташи кхыбола хьалха латта болхлойн мукъабувлийтар, предприятешка Іаьржа спискаш яр, IIулакхера бараш мутIахь бий хьежар, демократически кепайоазона духьала полицейски репрессеш яр, тIема низийн новкъостала эабастовкаш йохаяр — из дерригa а империалистически буржуазе правительствай хадданза йола методаш а хинна дIаэттад.

Цхьаццадолча капиталистически мехкий реакционни низаш духьал отта низ болаш дац чIоагIIуш латтача демократеи социализмаи низашта. Капиталистически паччахьалкхенашта юкъе къовсами довнаши кхилар, социализмаи болхлой боламеи дегIадоагIаш латтача низашта хьалхашка цар цхьаццайола барт-цхьоагIо яц яхилга дац. Империалисташа реакционни союзаш вIашагIъехк, вIаши договораш а деш бувзалу, шоай ирал социалистически мехкашта хинна ца Іеш, революционни, болхлойи къам-мукъадаккхареи болама а духьал ерзаяь йола тIема блокаши базаши хьаю. Дуккхача европейски паччахьалкхений реакционни буржуазе машар латтача хана кхыча мехкарча эскарашта хьайийлай шоай мехкий наIараш.

Буржуази гIерт Октябрьски революцехи социализма котало нехи шоай лоархIам болаш йола урокаш эца. Цо капиталистически строя човнаши айпаши къайладаха керда средствaех пайда эц. Цу ерригача средствашa капиталистически мехкашкарча низий халача боаккхе а царна могаргдац къахьегаман капиталаи юкъера вIашдухьаленаш мелъе.

ХIанз дунен тIа болхлой болама дикагIа бола лоаттам хьаэттаб. СССР-ен ерригача дунен социалистически системаи толамаша, дунен капитализма кризис кIоаргьяларо, наха юкъе коммунистически партей лоархIам лакхбаларо, реформизм идейни йохаро, къахьегамхошта пайдане хоадамболлаш хийцад классови къовсама хьалаш. Реформизм хIанз а чIоагIа позицеш йолаш йолча мехкашка а тIехьа болхлой болам лоархIамболлаш аьрдехьа гIерт.

Кердача исторически лоаттаме дуккхача мехкашкара болхлой класс капитализм йоха а ялехьа буржуазета чакхдахийта йиш йолаш я, моллагIа йолча реформайл гаьнна доккхагIа дола, болхлой класса а социализм бахьан цо лоаттабу къовсам дегIабоалабара а, хIаьта ишшта дуккагIа долча къамашта а вахара лоархIам бола гIулакхаш. Дуккха къахьегамхой вIашагIа а бетташ, болхлой класса йиш я доал деш долча гIозарашка кердача дунен тIема еш йола кийчо социейта, локальни тIемаш хьоадергдоацача оттабе, экономикаш машара гIулакха пайда эцийта, тIагIерташ йола фашистски реакци юхатоха, машара общенациональни программа кхоачашъелга, къам ший лоIаме хилар, демократически бокъонаш яхар, халкъа вахара хьал дикка тоадар цIаштIехьдаккха.

Болхлой класса керттера моастагI—капиталистически монополеш. Ишшта моастагI ва из ахархой, ремесленникий городерча кхыболча катийча собственникий, дуккагIа болча гIулакхера барийн интеллигенцеи, катийча, кхыметтел цхьаболча юкъерча а капиталистий а.

Болхлой классо меттахьа тохаш йола хIама капиталистически монополешта духьал ерзаю. Монополей доазув доаца Іаьдал даккхар чIоагIа дезаш да къама дерригa жерттера доакъой. Цо торо хулийт финансови олигархе Іоткъама духьал латташ дола дерригa демократически боламаш вIашагIа а теха низ бола **цхьа антимонополитически телгIи е.**

Монополей доазув доацача Іаьдала духьаларча къовсама программа, ший союзникий таханара схьашташ эза ца Іеш кхоанара хьашташ а юкъеозаш оттаю пролетариата. Халкъа дуккагIа пайдане долча хьалашка шерра национализаци яра, национализированни доакъоштеи паччахьалкхен деча дерригача экономически балхаштеи парламенто, профсоюзни, кхыйолча демократическин представительнии органаша тIахьожам лоаттабара тIехьа я из. Цо хьаллоац радикальни аграрни реформаш е ахархоша дIадехараш. «Лаьтта, цу тIа болх берашта» яха лозунг чакхдакхха а гIерт.

Пролетариато халкъах баьннача кхыча нахаца цхьана **шерра демократи** бахьан лаьрхIа чIоагIа къовсам поаттабу. Цо оарцагIбоах нах демократически бокъонаш дIаяха, парламента Іаьдала доазув оттаде, Іаьдал монополе оттабаьрий бе гIортдолча тайпара конституци хувца, парламентаризмагара моллагIча фашизма тайпашка яла гIертача финансови олигархе курса оьинаре духьалъоттара.

Цу къовсаме чIоагIIу болхлой класса берригача къахьегамхошца цхьоагIо. Болхлой классо, феодальни юхедисарашеи монополей Іоткъаман духьала къовсам лоаттабе кхотабу ахархой — ший керттера союзник. Болхлой класса союзник хулаш латта дуккха гIулакхера бараш, хIаьта ишшта капитализма пролетарий хьала тIа оттабе, общественни вахаре хувцамаш оила дезаш оилар кхетадеш йолча интеллигенце дикка доккха дакъа а.

Монополешта духьаларча общедемократически къовсамо социалистически революци таьнъяккхаш, гаргаоз цо из. **Демократи бахьан бола къовсам — социализм бахьан лоаттабеча къовсама данъа.** Демократически болам кIоаргбаларга хьежжа, дуккагIа лаккхлу ньаьха политически сакхетама боарам, дикагIа гуш хул царна бокъонца йолча кортамукъаленеи дикача хьалагеи бода никъ алхха социализмо хьабеллаш хилар. Из къовсам латтача хана правосоциалистическин реформистскин иллюзеш дIайоал, хьахул социалистически революце политически арми.

Социалистически революцеш, къам-мукъадаккхара антиимпериалистически революцеш, халкъий демократически революцеш шерра ахархой боламаш, фашистскин кхыдола тиранически Іоткъамаш дохадар духьа схалкъах баьннача наха лоаттабу къовсам, къаман Іоткъамо духьалара общедемократически боламаш — уж дерригаш вIашагIкхет капитализм кIалгIолла толхаеш а йохаеш а йола революционни цхьа процесс а хиле.

ХIара мехкара пролетарски революци, дунен социалистически революце даькъа из хиларах тарра, ду мехкарча болхлой классо, халкъах баьннача дуккхача наха йоаккх. Заказах хулаш яц революци. Арахьара тIа а ена халкъах дIайолла йиш а яц из. Из хьахул капитализма чурех дунен халкъашта юкъереи кIоартта вIашдухьаленаш бахьан. Котъяьннача пролетариата йиш яц наьха халкъах цхьаккха иразле дIайолла, цунца ше-шийна яьккха котало толха а ца еш.

Кхыйолча марксистско-ленински партешца цхьана Советски Союза Коммунистически парте ший интернационални дежкар лерхI, дерригача мехкашкара халкъаш вIаши кхотадалара, дерригa шоай чура низаш оарцагIдахара, активни хилара, хIаьта дунен социалистически система низаца чIоагIале а гIулакхаш а революци яккха гIертача мехкарча халкъа гIулакхашта империалисташ юкъе ца гIортийтара, е юкъе гIертача царна лаьрхIа чIоагIа хIама тохара тIахьехар, хIаьта цунца контрреволюцена империалистически экспорт ца ейтар а. Контрреволюцена экспорт ца ейта аттагIа хургда, нагахьа санна къахьегамхоша, шоай мехка къаман суверенитет лора а еш цун территоре тIара кхыча мехкий тIема базаш дIайоахилга из агрессивни тIема блокашта юкъера боаккхилга вIаштIехьдоаккхе.

Коммунисташа цIаккха лаьрхIа а дац лерхIа а лерхIац революцега бода никъ паччахьалкхенашта юкъерча тIемашка гIолла бодаш. Социалистически революци тIемаца ювзаенна хиланза яргйоацаш яц. Империалисташа хьоабаь шаккха дунен тIом социалистически революцеш хиларца чакхбаьннабале а, бакъда революци цхьаккха тIом боацаш хила йиш я. Болхлой класса де лерхIа сийлахь-доккха гIулакхаш дунен тIом боацаш чакхдаха йиш йолаш да. ХIанз цу гIулакха, цIаккха ца хиннача тайпара дика хьалаш эттад.

Болхлой классон цун авангардо — марксистско-ленински партешен буржуазе карара Іаьдал пролетариата кара далар граждански тIемаш а доацаш **машара хьисапе** кхоачашдар дикагIа лоархI. Из гIулакх ишшта чакхдаккхар болхлой классен дерригача халкъеи хьашташка, общенациональни хьашташка хьежжа оургдар.

ДуккагIа болча нахаца чIоагIало а лувцаш, капиталисташцеи помещикашцеи барта хилара политика йита ца ховча оппортунистически элементашта меттахьа оIама а тохаш, болхлой класса торо я халкъа духьалара реакционни низаш эпаде, парламенте дуккха а дуккагIа бараш шийна тIехьа баха, буржуазе классовой хьашташта гIулакх деш йола кечал йолчара царех къахьегама халкъа гIулакх деш йола кечал е, парламента арахьа дуккха нах юкъе бола шерра къовсам боаржабе, реакционни низаша еш йола духьале йоахе социалистически революци машаре чакхъяккхара хиланза даргдоаца хьалаш хилийта. Из дерригa а де йиш кургья алхха доккхача монополистически капитала духьал, реакцена духьал, кIоаргга социальни реформаш яра тIехьа, машараи социализманеи тIехьа болхлоша, дуккхача ахархоша, юккъера бахача городерча наха лоаттабу классовой къовсам шерра, хадданза дегIабоалабара наькъаца.

Эксплуататорски классаш халкъашта низ барга яьннача хьалашка торо — **машарца доацаш социализмага довлар** дага хиланза даргдац. Ленинизмо хьех, исторически опыто бакъ а ду, доал деча классаша шоай лоIаме Іаьдал хьалургдац, яхаш. Цу хьалашка классовой къовсама къизала боарами формаши пролетариатагарчуш дуккагIа схалкъа дуккагIа болча наьха лоIама реакционни гIозараша еча духьален чIоагIалах, социализм бахьан лоаттабеча къовсама цу е вокх этапе цу тIозараша низ юкъе боалабарах тийша хургья. Социализмага довлара цу е вокх способа реальни торо кIара мехка къоастаю хаьдда долча исторически хьалашца.

Хила тарлургдолаш да, социализма низаш дуккагIа дегIадоагIача, болхлой болам чIоагIлуча, капитализма позицеш меллуча хьалашка цхьадолча мехкашка, Марксан Ленинан хьалххагIе а тучадаьннача тайпара, производства керттера средствaш пайданегIа дола хьал оттар.

Революци котъяккхара тIехьа болхлой классо лоаттабеча къовсама толам тийша хургба къовсама **еррига формаш** — машаре яраши, машаре йоацараши, парламентски яраши, парламентски йоацараши — йовзарах а къовсама цхьа форма вокх формаца геттара чехка, дагадоацаш кувца ховш хиларах. Дерригача мехкашта-социалистически революце кертера законаш цаIаш дале а, къаман исторически хьахиннача башхалонашеи традицешеи тайп-тайпара хьаду пролетариат Іаьдалга кхачара революционни процесса формаши темпаши тайп-тайпара хилара специфически хьалаш. Цунца хьахул пролетариата диктатурана тIехьа лоаттабу къовсам дегIабара лагIаш хила мегаш уж хиланза даргдоацаш а хилар, социализм хьалъеча общества политически организаце **формаш тайп-тайпара хилар.** Цхьабакъда, моллагIча формах дале а, капитализмагара социализмага довлар хургда духхьал революце наькъаца. Кердача, халкъа паччахьалкхен Іаьдала формаш социализм хьалъеча хана мелла бе-башха яле а, цар чуоацам цаI ба — йинза йола демократи, къахьегамхошта эша демократи шийца йола **пролетариата диктатура.**

Буржуазни республика, кхыметтел дерригача халкъа, къаман юкъарча, классий боацача лоIама лозунгашца сийрдаьккха эггара чIоагIагIа демократически яр а, гIулакха тIехь — производства средствай цхьаццаболча наьха капиталистически доалахье юсаш хиларах — буржуазе диктатура, коана чу боккхал кIезигача капиталисташа къахьегамхоех дуккха а дуккагIа болча наха эксплуатаци яреи уж тоIабареи йола машина хиланза ялац. Ший паччахьалкхен классови оамал къайлакхуьхьаш йолча буржуазена нийсса духьал а йолаш, болхлой классо къайлакхахьаш паччахьалкхен классови оамал.

Пролетариата диктатура — из я дуккха а дуккагIабарий кIезигагIабарашта тIаоттаяь диктатура; эксплуататорашта духьал ерзаяь, схалкъаши къамаши теIадара духьал ерзаяь саго сага еш йола массе тайпа эксплуатаци дIаяккхара тIаерзаяь я из. Пролетариата диктатура кхоачашду болхлой класса хьашташ даь ца Іеш, дерригача къахьегача халкъа хьашташ а, цун кертера чулоацам ба низ бар а доацаш, хIама хьадар, керда, классаш йоаца общество хьаяр, цо даьраш социализма моастагIех лорадар.

Болхлой класса дерригдунен исторически деккар кхоачашдара лоархIам бола хьал да цун мутIараш **декъаденна хилар дIадаккхар.** Цхьан бартагIа гIулакхаш чакхдоахача кхотаеннача болхлой классана духьал лоатталургьяц империализма цхьаккха а бастион. Машара тIехьа, къахьегамхой вахара хьалаш тоадара, цар демократически бокъонашн паргIатон лораяра, шерръяра тIехьа лоаттабеча къовсаме хиннна ца Іеш, Іаьдал хьадаккхаран социалистически общество хьалъяран тIехьа лоаттабеча къовсаме а социал-демократически партешца цхьана къахьегар ловш я коммунистически партеш.

Цунца цхьана коммунисташа критика ю социал-демократизма идеолотически позицештеи аьттехьарча оппортунистически практикaнеи, гучабоах туччахьа буржуазе оагIонгахьа баьнна, болхлой классо традиционни социалистически дIадехараш тIара баьнна социал-демократе аьттехьара лидераш.

Коммунистически партеш дунен революционни болама авангард я. Цар дIахьеккад, марксизм-ленинизм йоахалургхилар, Іилма коммунизма сийлахь-йоккхий идеалаш дIайовзийтарал совгIа, уж практике чакхъяха а могаргдолаш шоаш хилар. Реакце вIашагIкхийттача низашта, бохабе могаргдоацаш чIоагIбеннаб хIанз дунен халкъий коммунистически болам.

Коммунистически болам дегIа а боагIа, чIоагI а лу тайптайпарча оппортунистически меламаша лоаттабеча къовсаме. ХIанзарча хьалашка коммунистически боламе керттера кхерам ба ревизионизм, аьттехьара оппортунизм, уж буржуазни влияне тIара йоагIаш хиларах. Марксизмана тIехьара шоаш юхайовлар общество дегIаяреи классовой къовсамеи кердагIа дола хьалаш лархIанза даргдац яхача дувцарашца къайла а кхухьаш, ревизионисташ боккъалдар аьлча коммунистически болама юкъе буржуазно-реформистски идеологи йоаржаеш ба. Уж гIерт марксизма-ленинизма революционни дог дохаде, социализма гIулакхаш бола болхлой класса, къахьегача халкъа тешам боабе, империализмана духьал шоаш лоаттабеча къовсаме болхлошкара, къахьегамхошкара герз дIадаккха а царна демобилизаци е а. Ревизионисташа харц да йоах, социалистически революции пролетариата диктатуреи историческн хиланза яргйоацаш хилар, марксистски-ленински парте хьалхле лелаяра лоархIам, йокаю пролетарски интернационализма лардаш, национализмага бовл. Эггара чIоагIагIа ревизионизма идеолоти юкъеяхай Югославе коммунистий Союза программана.

Вож кхерам ба революционни теори творчески дегIаярца цIаккха тарлургйоаца догматизми сектантствои, цар дуккхача нахах хоадабу, къестабу коммунисташ, революционни гIулакх бе-башха доацача боах уж е революционни къовсама юкъе аьрдехьара авантюристически гIулакхаш леладарга буг, хувцалу хьал нийсса кхетадара а болхлой классаи дерригача демократически низийн хьашташта тIехь хьахулача торонех пайда эцара а духьале ю. Догматизми сектантствои, нагахь санна царна духьал хадданза къовсам ца лоаттабойя, ишшта цхьаццайола партеш цу е вокх этапе дегIайоагIача кертера кхерам а хинна дIаовшта тарлургья.

Советски Союза Коммунистически парте лерхI ревизионизмаца, догматизмаца, сектантствaца, моллагIча тайпара дале а ленинизмана тIеравувларца машар хургбоаца къовсам лоаттабар дIахо а дунен халкъашта юкъерча коммунистически боламa цхьоагIо чIоагIъяра, социалистически лагерь чIоагIъяра хиланза даргдоаца хьал.

(дIахододар хургда.)

СЕРДАЛО
3-гIа оагI, 30 июль, 1961 шу.

АГИТАЦИ КХЕТАМЦА ЛЕЛАЕШ ХИЛЧА

Къахьегамхошта коммунистически хьечам балара дош вай хана боккха лоархIам болаш да, цудухьа агитационни болх тIа-тIа лакхбе беза.

Се агитатор хиларах тарра айса беча агитационни балха тIехь практически пайда баргбола хIама де гIерт со.

1957 шера денз агитатора болх беш ва со тхоай совхоза 1-ча отделене. Аз кертера теркам тIабохийт кхашка балхаш деча бригаданка агитаце болх бара. Хlара бетта айса бергболча балха план оттаю аз, из партбюро хьажийте чIоагI а ейт. Са плана тIа жертера моттиг лоац политически темаехи социалистически яхьахи долча дешаша. Масала, июль бетта оттаьча плана тIа я са 12 беседа. Уж еча хана аз дувцаргда отделене коллективо ший социалистически декхар мишта кхоачашду. КПОС XXII-ча съезда яха майоаггIара накъа яха из мишта кийчлу, царех 5 беседа хургья дунен халкъашта юкъера хьал дувцаш.

Ер йутт болалуш хьажкIаш лелаеча ерригача механизированни звеношка 3 беседа йир аз, царна хьалхашка латта декхараш дийцар, дикагIа йолча звеноша бу болх бийцар.

Дика гIулакх даь я нов. Альбеков Хаважеи Хамидов Висхийн звеной хьажкIаш. Цар беча дикача балхах дийцар аз кхыча звеношка.

Нн. Хамидовеи Шахбиев Iусамеи звеной балха опыташ вIаши йовзийтилга вIаштIехьдаькхар. Хамидова дийцар ше хьажкIашта мишта гIулакх ду, мугIарегIа йийнача хьажкIашта мишта гIулакх де деза дувцаш боккха хьехам белар цо.

Иштта агитационни болх барах баьнна пайда дика туш ба: ерригача звеношка опыто хьахьехача, дикагIа йолча методах гIулакх даьд хьажкIашта, дика хьувкъаргья оалалуш тоаенна я хьажкIаш. Гектара тIара 60 центнерал кIезигагIа йоацаш хьажкIаш яргья звеношта 475 гектар хулача лаьттара, хIаьта планах лаьрхIар 45 центнер мара яц. Цу звеношка укх бетта 9 къахьегама листи 12 «молнии» араяькхай аз.

Кхашка болх беча болхлошца цхьана Iуйрийна 4 сахьат даьлча болх бе волалу со. Политически балхал совгIа, организационни дешаш а къестадаьд аз. Автомашинаш ца тоъар бахьан долаш ялат чуэцаш йоахка Адмисиевеи Эдиевеи комбайнови агрегаташ болх ца беш сайца лаьттар. Цунах хоам бир аз отделене управляющега, комбайнаша лерттIа болх бертболаш гIулакх вIаштIехьа а даькхар.

Тха отделене дика вIаштIехьдаькха чуийцар ялат, хIаьта совхоз ханал хьалха паччахьалкхенга ялат дехка яьлар.

Практически балха тIехь хIара беседа еш, аз пайда эц районерча а республикерча а жепайоазонах. Дукха деш аз наха художественни литературд. Отделене хан-ханнахьа арадоах пенгазет.

Отделене яь ца Iеш, ерригача совхозе а беседаш ю аз кхашка болх беча къахьегамхой социалистически яхьа итогаш ювцаш.

Дукха къахьег аз совхоза производства дикагIа йола методаш йовзийтара. Тха дикагIа бола механизатораш нн. Адмисиев, Эдиев, Шахбиев, Юсупов мишта болх беш ба дувц отделене кхыча механизатораш-та.

Парте XXII-ча съезда сийна йола яхь йоаржаярах ю агитаци дикагIа пайда луш хилийтара жертера теркам тIабохийт аз.

Тхоай отделене коа тIара оалхазараш леладерашта юкъе беседаш ю, фермера гойтара агитаци вIаштIехьйоаккх. Аз новкъостал ду цу ферме социалистически яхь лелара хьокхамий доска хан-ханнахьа арахецара.

Къахьегама овсарле лакхъяра, продукцега дIадодар лохдара, доагор кходара хьакъехьа беседаш еш болх бир дIадахача шера. Хlара механизаторо беш бола болх гургболаш лаьрхIа плакаташ арадаьхар. Цунах пайда а баьлар. Укх шера тха механизатораша болх дика а беш, балха нормаш тIехкхоачашъю, доагор а хьекхаш дола даьтта а кходу.

Совхоза цхьоалагIча отделене болхлошта юкъе денна беш бола беррига агитационни болх цар шоаш тIаийца социалистически декхараш сийленца кхоачашдараи баха мабоаттIара парте XXII-ча съезда накъа бахараи тIаберзабаь ба.

С. АХМАДОВ,
«Горячеисточненский» совхоза цхьоалагIча отделене агитатор.
(Материал кийчъяьй редакце пропаганда штате йоацача отдело).

Хьайбашта — шортта доакъар

Хьайбашта доакъар кийчделга чIоагIа бехктокхаме гIулакх да. Хьайбашта тоъал доакъар ца хулаш дIадахача шера эза халонаш укх шера кхы озаргйоацаш доакъар Iалашдара чIоаттIа терко тIаяхийтай «Назрановский» совхозе.

Укх шера 5515 тонн гIожа, цунца 2882 тонн йоли, 2633 тонн чаи, хьажкIий тIади а долаш доакъар кийчде деза совхоза.

Хlанзалца дIаяхача хана 100 гектар йол хьекхай, хIаьта 1200 тонн аьлах аргIаш а даьд. Каст-каста делхача догIо, балха чIоагIа новкъарле ешшехьа хьинаре къахьег цар мамотта дукхагIа хьайбашта доакъар кийчдара. Экажкъонгий-Юртарча отделене Албогачиев Ювсап бригадир волча бригадо йол хьакхара ялан кхоачашъяьй 110 процент.

Доакъар кийчдара болх дика вIаштIехьбаькхаб Сурхотларча отделене 1. Хьекха улла ерригa йол хьгул а ль, хьайбашаIа доаккхаргдолча моттиге тIа а эза аргIаш даьд чига.

Иштта бу из болх Аьлти-Юртарча отделене Оздоев Сулейма жерте латтача бригада а. Машинашца йол хьакха йиш йоацача моттигашка булгашца йол хьокхаш ва 300 совгIа сат. Ала дезаш да цу тайпара моттигаш совхозе дукхха а хилар.

Доакъар совхоза отделенешка хьатIакхухьаш я 10 автомашин, трактора тIехьайийза 6 гIулакх, 30 ворда.

Хlанзале йол кийчъяра план 90 процент кхоачашъяьй.

Р. НАУРБИЕВ,
(тха корр.).

7 бетта план— 11 ди хьалха

СССР XXII-ча съезда сийна социалистически яхь а йоаржаяь, доккхий декхараш тIаийцар производственно-товарни контора болхлоша. Цехий ерригa коллективаш къовсам лоаттабеш я коммунистически къахьегама цIи яккхара.

Валови продукци арахецара ах шера план 107,1 процент, товарни 107,2 процент, мехкдаьтта бедалца заводаш Iалашъяра — 101,2 процент, хIаьта продукцега дIабода мах лохбара план 1,2 процент кхоачашъяьй.

План кхоачашъяра новкъостал хилар къьана оборудовани технически эргайоаккхаш тоаярах, керда техникен автоматикен юкъейоалаярах, керда объекташ хьалъярах.

Производственни плани социалистически декхараши кхоачашдара тIадерзадаь кхы а дукхха гIулакхаш даьд. Цу гIулакхаша торо хилийтар мехкдаьтта чакхдоаккхача заводий установкаша лерттIа а ца соцаш а болх бергбола дика технически хьалаш хилийта, цар ремонт ца еш йоаккха ха йIаьхъе, товарни продукци ший ханнахьа а дикагIа а арахеца.

Производственни план кхоачашъяра боккха лоархIам болаш ба тха рационализаторашеи изобретателашеи беш бола болх. Семилетках 500 эзар сом кходе декхар тIаийцад цар. Укх шин шерен ах шерен 312 эзар сом кходе предложенеш еннай.

Рационализатораша дикка тIехкхоачашъяьй ах шера паччахьалкхенна рузкъа кходара план а. ДукхагIа бола коммунисташ говза рационализатораш ба. Царех ба нн. С. Касьянов, Ю. Орел, П. Репко, В. Шевченко, кхы дукккхабараш а.

Элоу яхача участке болх беш волча оператора Куркин Владимира сменах коммунистически къахьегама бригада, аьнна цIи тиллай, из сий дола цIи яьккхай лабораторе участка а (отделене начальник Бойцова Алла). Карагичевас кулгалдеча коммунистически къахьегама смена дукхха а тIехкхоачашъю балха заданеш. Цистернашка мехкдаьтта продукташ чуйотташ я оператора Анатолий Саламах смена. Сихеи дикеи бу цар из болх. ЦIаккха болхлой бехках цистернаш йоагIача ханал совнагIа латташ моттиг нийслац.

Укх шера 19 июле йоккха котало яьккхай производственно - товарни контора коллективо. Кхоачашъяьй товарни продукци арахецара ворхI бетта план.

Оаха лаьрхIад итт бетта план парте XXII съезд хьаеллача денга кхоачашъе. Хlанз советски продукци дунен тIа эггара дикагIа хилийтара москвичий болам хьал а лаьца, тха коллективо лаьрхIад дикен тIехдикеи мара продукци ара ца хеца.

В. ОПИЧ,
ПТК партбюро секретарь.

Ремонт яь техника тешаме хургья

Советски предприятей продукци дунен оггара дикагIа хилийтара москвичий болам чIоагIа раьза хинна хьаллаьцаб тха болхлоша.

«Горец» яхача совхоза машинно-тракторни мастерске болхлочо С. Шамаева лаьрхIад тракторий оатхалашта дикеи тIехдикеи ремонт е.

— Аз тоаяь тракторашка балха тешаме хургья,— йоах нов. Шамаева.

Цун хьалхленца из гIулакх хьаллаьцад мастерске дукхача болхлоша. Царех цаI ва нов. Абдулаев. Кхашкарча машинашта сварочни балхаш деш ва из. Цо ший гIулакх сихеи дикеи дарга хьежжа мара техникаш бизза пайда эца тарлургдац механизаторий. Укх тIехьарча хана цхьаккха моттиг нийсъенваяц электросварщика бехках машинаш болх ца беш сацаь.

Шоаш денна дош хIанзале а кхоачашду цу болхлоша. Ремонт дика ярал совгIа, балха нормаш 120—130 процент кхоачашъю нн. Шамаева, Абдулаева.

Р. ИСМАИЛОВ,
Урус-Мартановски района «Горец» совхоза механик.

Тахан—Форда-ТIема Флота Ди

МАССАЗА А ВАХТЕ

П. Дюжина фотоэтюд.

ТАСС фотохроника.

КПСС XXII-ча съезда кердача къахьегама совгIаташца накъа , баха лерхI «Октябрьнефть» НПУ Гойт-Корта участка болхлоша.

Царех ва цу участка дикагIа вола оператор Магомаев Салман. Хlара дийнахьа йола производственни заданеш массаза тIехкхоачашъю цо. Цудухьа массехказа ахчан совгIаташи Сийлен грамоташи тийннай цунна.

СУРТА ТIА: оператор Магомаев Салман.

И. ПЛИЕВА сурт.

Хьувкъаргья комсаш

Ер дилаагIа шу да Казачкова Валентина кулгалдеча бригаде оггара дикагIа комсаш хьувкъа. БоккхагIа болча специалисташа деш дола хьехар, цхьаккха тувла ца долийташ хьа а эцаш, цу хьехамех балха пайда а йийбеш къахьегарах вIаштIехьдоал бригада районе оггара дикагIа комсаш хьувкъае.

— Эрсий, нохчий, украинцаш, гIумкий—дукхача къамех нах ба тха бригаде къахьегаш, — йоах В. Казачковас,—цхьабакъда дIхьана беча балхо санна цхьанна хIамо а чIоагIдац наха юкъера доттагIал. Хlаьта болхлошта юкъе доттагIал хиларо новкъостал ду ерригa халонаш ешае.

Кхаь тайпара комсаш я бригадо 77 гектара тIа лелаеш. Укх шера доккха социалистически декхар тIаийцад бригадо шу лаьттан тIара дикача комсий 7.000 центнер яккха. Цу боарамах комсаш кхеяра дукха къахьега а пайдана мел йола гIулакх юкъедоаладе а деза.

Комсаш дукхагIаийтара соахкке а мугIаранта юкъе 125—126 сантиметр мара юкъ ца юташ листийр комсаш. Из чIоагIа пайдане хиннад.

Комсий боахам тIа къаьстта лоархIам болаш да балхаш хан-ханнахьеи дикеи делга. Комсаш чуийца йоаллашехь а дIаболабе беза хьатIадоагIача шера а уж дика хьувкъийтара болх, цхьабакъда жерттердар-м комсий гаьнаш лаьттагIара юха хьаяьхачул тIехьагIа долалу. Кхы тIехьа-хьалха ца йоалийташ 10—15 апреле лаьттагIара хьаяха еза уж. Нагахьа санна хьаяхалехьа комсий гаьнашта лаьттан кIалха чIонк тоха йолалойя из зене да.

Комсий гаьнаш лаьттагIара хьаяьхачул тIехьагIа царна фо жхетийташ 2—3 ди а даккхийте цул тIехьагIа, чIонк тохалехьа уж яIа йолалу звено.

Зиза тоха а комсий гайдолташ хьахила а доладеннача хана оггара дукхагIа кхерам ба комсашта пазар кхетар. Цу хана, ерригача гаьнашта етта а ца Iерташ, комсий гайдолташта молхаш тоха еза.

Агротехнико мотаеча ханашка ерригача комсашта укх шера кхозза оасар даьд, ялхазза молхаш а техай.

Укх шера 16—17 апреле эттача шелало чIоагIа зе техар Наурски районерча комсий бешамашта, цхьабакъда, шелал оттаргхиларах са а кхийна бригадир Казачкова оарцагIъялар бахьан долаш зе ца кхеташ йисар цун бригадера комсаш. Цу пинна а бус даиман комсашта юкъе кIур беш хилар бригадера болхлой.

Казачкова бригаде къаьстта дика балхаш деш ба трактористаш Маьшов Сайд-Iаьлен Чибисов Ивани. Бригаде дукхагIа дола хала балхаш шоай машинашца кхоачашдераш уж ба. Иштта дика къахьег болхлошта Калинич Петра, Зелимханов Минге.— Дика болхлой дукха ба са бригаде,— йоах В. Казачковас.

Комсаш хIанз кхача йолаеннай. Царна деш дола гIулакх сацийтад, хIана аьлча комсий гайдолташта зене да цу хана кулгаш деттар.

Хlанз оаха баьча лоархIамах, социалистически декхарах тIаийцача бесса, 7.000 центнер яькха а ца Iеш, 7550 центнер теттара дикача комсий йоаккхаргья В. Казачкова бригадо. Иштта да вай дукха езача парте XXII съезда звенос луш дола совгIат.

В. КАНАНЫХИН,
«Комсомольский» яхача совхоза керттера агроном.

Дикеи тIехдикеи

Унх деношка Грознерча маьнх еча комбината цехашкеи бригадашкеи арахецаш йола продукци дикеи тIехдикеи хилийтара, москвичаша дIадоладаь сийлен гIуланх дувцаш собранеш кинна.

Коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеш йолча вафельни цеха коллективо унх шера стандартни йоаца продукци вIалла арахийцаяц. Цхьабанъда, из иштта доллашехьа а шоаш арахецаш йола продукци кхы а дикагIа хургйолаш, вафлеш хьаеча хана царех юхейиса хIама кIезигагIа хургйолаш вафельницаш юха тоае, вафельни пишкий съемник дIаоттае денхараш тIаийцад. Цу гIуланхо торо хулийтаргья кхо саг балхах мукъаваккха. Вафельни начинка дикагIа хургйолаш хIанзале а бод хьувш йола «МИКС» яха керда машин дIаоттаяьй цар. Иштта, арахецаш йолча продукце динал ланхъяра яьржача яхьа дика даькъа лоац рационализатораша Г. Филатов, Т. Жирикова, М. Шубина, иштта кхыбараша а.

Арахецача продукце динал ланхъяларал совгIа шоай производственни заданеш а тIехнхоачашъю цу коллективо. Июль бетта план ханал ялх ди хьалха кхоачашъяьй. Сменах йола норма 125—130 процент кхоачашъеш хьабоагIа болхлой Р. Головно, Т. Жирикова, А. Чернова, М. Шубина.

СССР XXII-ча съезда сийна планал совгIа 15 тонн продунци яла дош деннад цеха коллективо. Из да съезда сийна цар кийчду совгIат.

Арахецаш йола продунци дикеи тIехдикеи хилийта лаьрхIад № 2 йолча маьнх еча завода мастер Е. Кириченко жерте латтача коммунистически къахьегама бригада, мастер А. Мнацеканова жерте латтача коммунистически къахьегама сийлен цIи яькха гIертача коллективо. Цар болх бу бракер а воацаш, цун болх укладчика дIатIабиллаб. Цу гIуланхо торо хулийт цхьа саг балхах мукъаваккха.

М. А. ЖИДКОВА,
маьнх еча комбината парторганизаце секретарь.

Цхьана вIашагIкхийтар районера хьайбаш леладераш

Дукха ха йоацаш Наьсарен районе КПСС XXII съезда хетаяь хьайбаш леладерий слет хилар. Слете бар доярка, жа Iуй, хьакхарч лелераш, «Назрановскийн» «Октябра 40 шуи» яхача совхозий специалисташ.

Слете къамаьл дир «Назрановский» совхоза жерттерча зоотехника нов. Муцольгова. Ший къамаьла юкъе цо белгаллаьккхар: кадраш нийса дIахьожаярои, хьайбашта тоъам хиллал доакъар Iалашдарои, помещенеш кийчъярои хьайбай боахам дикка дегIабоалабе торо хулийтаргхилар. Боккхача лоархIаме гIулакх да дикагIча фух дола доахан дебадар. Къаьстта терко тIаяхийта еза хьакхарчашта лерттIа гIулакх дара, уж ебаяра.

Совхозе ветеринарни балхаш мишта леладу а хьайбашта лазараш хургдоацаш малагIа профилактически гIулакхаш ха деза хьайбаш леладерашта а дийцар «Назрановский» совхоза жерттерча ветеринара нов. Булгучева.

Аьлти-Юртарча отделене шурийтоварни ферме (заведующи нов. Костоев) укх шера хьалхарча ялх бетта тIаийца социалистически декхараш кхоачашдаьд. Ферме дикагIа йолча доярка, коммунистически къахьегама ударник Барахоева Лемкас дийцар 1961 шера хьалхарча ах шера ше лелабеча хIара Iаттагара 2300 кило грамм шура якха ший мишта вIаштIехьдаьлар.

Гулбенначарна хьалхашка ший балхах лаьца къамаьл дир «Октябра 40 шу» яхача совхоза Iаьсий леладеча Кочетова Татьянас. Цхьаккха ца долийташ цо хьалкхедаьд 212 Iасилг. — КIал а тувсаш Iаьсий дакхийтарах йиш хул сога иштта уж хьалкхеде, аьлар цо. — Аз леладеча Iаьсашта деннеи бийсанеи 500 грамм дулх тIакхет.

Совхоза хьайбаш леладераша даьха толамаши дIахо йолча хана царна хьалхашка латта декхараши дийцар совхоза директора нов. А. И. Воробьева. Уж декхараш кхоачашдара хьайбашта Iа даккха помещенеш дика кийчъергья, шортта доакъар Iалашдергда, аьлар цо.

Слете къамаьлаш дир «Октября 40 шу» яхача совхоза директора нов. М. Хаматханова, Наьсарен района юртбоахама продукташ кийчъяра инспектора нов. Мальсагова, КПСС Наьсарен РК секретара нов. Х. Хаматханова, иштта кхыбараша а.

Слет йистеяьнначул тIехьагIа документальни кинофильм хьекхар цига хиннараштa.

Н. ПАШЕННЫХ.

Хlара Iатта—25 тонн силос

Сунженски района «Победа» яхача колхоза правленеи парткомеи лаьрхIад духхьал доакъар кийчдергдола къаьстта бригада вIашагIйолла. Бригада кулгалду балха йоккха говзал йолча механизатора нов. Бугаева. Кхоачам хиллал трактораш, йол хьокхеи хьагулъюи машинаш я бригадагa.

Ка бола ялат чуийца йистебоаллашехьа ча гул а даь цунах аргIаш дергдолаш «Беларусь» яха трактор кийчъяьй Бугаева Ивана. Хlанзале хьайбаша Iа доаккхаргдолча моттига гаьна доацаш даь массехк аргIа латт. АргIаш деш хьинаре къахьег болх дика ховча Иванов Степана, Красников Василе, иштта кхыбараша.

Районе хIара денна дукхагIа кийчдеш латт моша доакъар а. Из болх эггара хьалха дIаболабаьб XIX партсъезда цIерахча колхозе. Дика къахьег силос кийчъеш йолча комбайна тIа болх беш болча механизатораша нн. Лушковеи Рыжиковеи. Шофера Исраилова сихха хьатIакхухь ший машинашца моша доакъар. Хlара дийнахьа 16—18 рейс ю цо. Хlанзале кийчъяьй 300 тонн силос. Колхозникаша лаьрхIад хIара Iатта 25 тонн силос кийчъе.

И. ГУЗЕЕВ.

ох

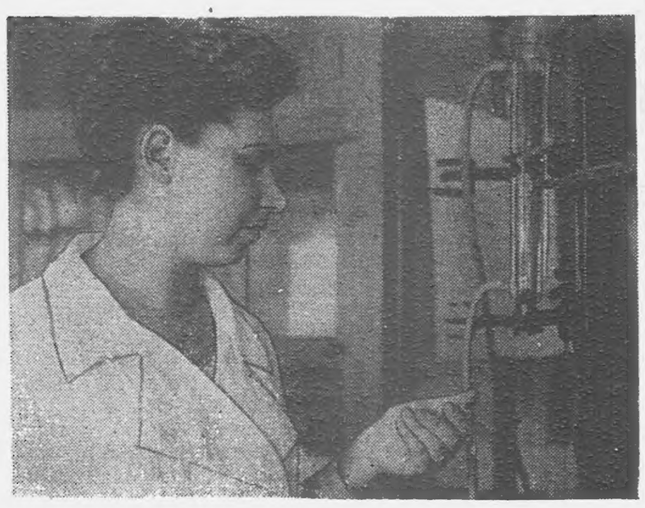

Дукха ха яц Индирякина Нина Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача заводе лаборантка хинна. Хlанз йоккхагIа йола лаборантка я из. Хlара денна дикагIа къахьегаш, производственни заданеш массаза а кхоачашъеш лакхийр цо ший балха говзал. Шерра дакъа лоац Нинас общественни вахара юкъе — завода газета редколлегеи профсоюза комитетеи член, санитарни дружина кулгалхо.

Дукха ха йоацаш беррига коммунисташ раьза а болаш шоай мугIарашка дIайийцай из.

М. ЛУКИН.

Сурта тIа: йоккхагIа йола лаборантка Индирякина Нина.

И. ПЛИЕВА сурт.

СЕРДАЛО

4-гIа оагI, 30 июль, 1961 шу.

СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТА СОВЕТСКИ ТIАХЬОЖАМА КОМИССЕХ СССР СОЮЗНО-РЕСПУБЛИКАНСКИ ОРГАН — СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТА ПАЧЧАХЬАЛКХЕН ТIАХЬОЖАМА КОМИССИ (СССР ПАЧЧАХЬАЛКХТIАХЬОЖАМ) ЯРА ХЬАКЪЕХЬАРА

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указ

1. Халкъа боахама хьалхашка латта декхараш дегIадалкарцеи лакхехьара денз лохе даллалца правительства решенеш кхоачаш мишта ю хьожаш тохкамаш делга чIоагIданза дарг ца хиларцеи дийзза а, хIаьта иштта паччахьалкхен дисциплина яхьы дIахо чIоагIъяр духьа а СССР Министрий Совета советски тIахьожама Комиссех СССР союзно-республикански орган — СССР Министрий Совета паччахьалкхен тIахьожама Комисси (СССР ПаччахьалкхтIахьожам) йойла.

Динза даргдоацаш лоархIалда союзни республикай Министрий Советий советски тIахьожама комиссех союзни республикай Министрий Советий союзно-республикански органаш — союзно-республикай Министрий Советий паччахьалкхен тIахьожама комиссеш елга.

2. СССР Министрий Совета паччахьалкхен тIахьожама Комиссена тIадуллалда: халкъа боахама лоархIамегIарча дешаех яь правительства решенеш бокъонца кхоачаш мишта яьй правительства цIерах тохкилга, ахча а мах болаш йола материалаш а дIаахийтара дисциплина лелаяйтилга а уж йоа ца яйтилга а; материалаш, оборудовани, кхачан а промышленни а товараш союза юкъарча фонде хьачукхачийтара даькъе а республикашта юкъерча поставкай даькъе а правительствае оттаяь планаш кхоачаш мишта ю тохкилга; учети паччахьалкхен отчетностьи мишта латт хьежилга; паччахьалкхенна телача отчеташта доацараш тIадеттар, Iехам лелабар цIендаь дIадоаккхилга, хIаьта иштта местничествон ведомственностьи, бюрократизми волокитен гучаяьннача метте царца къовсам лоаттабелга; паччахьалкхен управлене аппарат тоаеши цунга дIадодар чухнахьа доаккхаши бу болх тохкилга.

3. СССР Министрий Совета паччахьалкхен тIахьожама Комиссес а цун моттигашкарча органаша а шоай болх дIахьо советски, партийни, профсоюзни, комсомольски организацешца айхха бувзам а болаш,предприятей, учрежденей, организацей общественни тIахьожамах пайда а эцаш, ше беча тохкама мамотта дукхагIа болхлой, колхозникаш, гIулакхера нах юкъе а озаш.

4. Паччахьалкхен тIахьожама органаш лелаярга юда ахча союзни бюджета чотах тергдолаш оттаьдаьд.

5. СССР Министрий Совета паччахьалкхен тIахьожама Комиссех йолча положенега хьажа а хьежа, из положени чIоагIйойла СССР Министрий Совето.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель
Л. БРЕЖНЕВ.
СССР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь
М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1961 шу, 22 июль.

Пайданеи сакъердамеи

КПСС Грозненски горкомои горисполкомои укх деношка С. М. Кирова цIерахча парке вIашагIтехабар Грознера пенсионераш. Дукха бIаьш пенсионераш бар цига «Пенсионерий ди» чакхдаккха баьхка. Пенсионерашца чIоагIа безаме вIашагIкхийтар Нохчгалгай АССР писателаш, поэташ, артисташ.

Театр дизза вIашагIкхийттача пенсионерашта боккха сакъердам бир вайцига гастролех болча А. С. Пушкина цIерахча Харьковски театра артисташа. Шоай произведеиеш йийшар писателаша Ошаев Халитеи, Осмиев Хьамзатеи. ТIаккха кинофильм хьекхар.

Цул тIехьагIа хьинаре общественни болх бара пенсионераш юкъеозара хьакъехьа КПСС ЦК баь соцам кхоачашбелга мишта лел дувцаш доклад йир социальни Iалашбара министра нов. Олейникова. ДикагIа болча дукхача пенсионерашта-общественникашта совгIаташ делар.

Паркерча дешара зале консультацеш хилар социальни Iалашбареи медицинаи дешашта хьехам луш.

Пайдане а сакъердаме а чакхдаьлар Грозне «Пенсионерий ди». Массанена кхы цIаькха а бIаргадайра боккха а хинна пенсе тIа бахача наьха мел чIоагIа йоахко ю Коммунистически партеи Советски Iаьдалои.

Х. БЕРСИЕВ.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цIерахча кинотеатре

Иоккха зал — **«Собор парижской богоматери»**, 1-гIа сери.

Долалу: 8, 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.

ЗIамига зал № 1 — **«Саг йоалаяь, саг йоалаянза вар».**

Долалу: 8.30, 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30, 10.30.

ЗIамига зал № 2 — Берий сеанс **«Къонахчала школа».** — Долалу: 9, 11.

«КIалхара даха тха синош»
Долалу: 1, 3, 5, 7, 9.

ЗIамига зал № 3 — **«ТIехьара Дюйм»**
Долалу: 9.30, 11.30, 1.30, 3.30, 5.30, 7.30, 9.30

«Родина» яхача кинотеатре «Собор парижской богоматери».
Долалу: 8.45, 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30, 10.30.

г. Грозне, К-Маркса улицагIа, 38 вахача гражданина **Ташаев** Петр Мидотовича г. Баку, Кейцховели улицагIа, 79 яха **Якубович** Мазалуда Израиловна ше йитарах дола дош суде деннад.

Дош дувцаргда г. Грозне Ленински района халкъа суде.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица, 15, **Телефонаш:** редактора зам. — 2-07-01;бехктокхама секретара—2-45-48, партийни вахарен, экономикан, письмойн отделий—2-25-72; корректорске—2-30-91;

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул, Сталина, 15, **Телефоны:** зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.

1918 шерарча 11-ча августа цIерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3.

Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ02115 Заказ № 4235